แนวความคิดทางเศรษฐกิจ

ของ

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร

แนวความคิดทางเศรษฐกิจ
ของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนศุข พนมยงค์
www.pridi-phoonsuk.org
ChangeFusion OPENBASE.in.th
เครือข่ายจิตอาสา

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

แนวความคิดทางเศรษฐกิจของ
รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร

คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)
และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน
ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ค.ศ. ๒๐๐๑)

หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

แนวความคิดทางเศรษฐกิจของรัฐบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN 974-7833-83-2
พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๓๖ เนื่องใน "ปาฐกถาไสว สุทธิพิทักษ์ ครั้งที่ ๓"
พิมพ์ครั้งที่สอง ธันวาคม ๒๕๔๓
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
ภาคเอกชน http://www.pridi.or.th E-mail : pridi@.ffc.or.th
ประธานกรรมการ : สุลักษณ์ ศิวรักษ์
กรรมการและเลขานุการ : พิภพ ธงไชย

ผู้จัดพิมพ์ร่วม : สถาบันปรีดี พนมยงค์
๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ) เขตวัฒนา (ปณ. สันติสุข) กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐
โทรศัพท์ ๓๘๑-๓๘๖๐-๑ โทรสาร ๓๘๑-๓๘๕๙
E-mail : pridi_institute@hotmail.com

ดำเนินการผลิต : โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
สำหรับเด็กและเยาวชน
ประธาน : พิภพ ธงไชย
บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ
กองบรรณาธิการ : กานต์ ธงไชย สุดใจ พรหมเกิด

ดำเนินการผลิตร่วม : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก
๔๖๐ ซ. จรัลสนิทวงศ์ ๖๗ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ : ๘๘๑-๑๗๓๔ โทรสาร ๔๒๔-๖๒๘๐ E-mail : cpublish@ffc.or.th http://www.ffc.or.th

รูปเล่ม : บริษัทปาปิรุส พับลิเคชั่น จำกัด โทรศัพท์ ๒๘๗-๒๔๙๒
แบบปก : สุวพันธ์ วัฒนลิน
พิมพ์ที่ : เรือนแก้วการพิมพ์ โทรศัพท์ ๔๑๑-๑๕๒๓
จัดจำหน่าย : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕-๙๕๓๖-๔๐

คำนำ

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของไทย นับตั้งแต่วิทยาศาสตร์สังคมแขนงดังกล่าวได้ถ่ายทอดเข้ามา และนับตั้งแต่ได้เริ่มตระหนักว่า เศรษฐกิจคือปัญหาพื้นฐานของชาติ

ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ ท่านรัฐบุรุษอาวุโสได้ให้ความเอาใจใส่ต่อเอกราชและอธิปไตยของชาติ (national sovereignty) ความสุขสมบูรณ์ของราษฎร (public welfare) และความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (socio-economic justice) ซึ่งจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (sense of history) ของท่านบ่งชี้ว่าเป็นความปรารถนาอันสูงสุดของประชาชาติ (national aspiration) ที่พึงจะได้รับการตอบสนองอย่างสมบูรณ์ที่สุด

ในการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงการเสนอแนะนโยบายและมาตรการสำหรับการดูแลแก้ไข นายปรีดี พนมยงค์ ได้ใช้ภูมิปัญญา (wisdom) ความรอบรู้ (knowledge) และประสบการณ์พื้นฐาน (basic experience) ที่ตนเองได้พัฒนา แสวงหา และสั่งสมมาตลอดชีวิต

ดังนั้น แนวคิดทางเศรษฐกิจของท่านรัฐบุรุษอาวุโสจึงกว้างขวาง ลึกซึ้ง และสัมผัสแก่นของปัญหาเศรษฐกิจไทยในลักษณะและขอบเขตที่นักเศรษฐศาสตร์ไทยคนอื่นๆ ไม่อาจเปรียบเทียบได้

พื้นฐานความคิดทางเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ คือพื้นฐานของการอภิวัฒน์การปกครองแผ่นดินเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ และเป็นพื้นฐานของการบริหารประเทศ ซึ่งรวมถึงการวางรากฐานประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการสร้างเสถียรภาพทางการเงินการคลังเมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และการรักษาเอกราช อธิปไตย และเกียรติภูมิของชาติอันสืบเนื่องมาจากมหาสงครามดังกล่าว

ตลอดชีวิต ๘๓ ปี ของท่าน นายปรีดี พนมยงค์ ไม่เคยเปลี่ยนสาระสำคัญในอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งไม่เคยคลายความสุจริตใจต่อประโยชน์ของส่วนรวมแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม แม้นว่าบทบาทในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ของท่านรัฐบุรุษอาวุโสจะโดดเด่นดังที่กล่าวข้างต้นเพียงใด หากเราก็ยังรอคอยการศึกษา การวิจัย และการวิเคราะห์แนวคิดทางเศรษฐกิจของท่านอย่างสมบูรณ์และเป็นระบบ

เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๖ ผมได้รับเกียรติให้แสดงปาฐกถา ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ซึ่งเป็น "ปาฐกถาไสวสุทธิพิทักษ์ ครั้งที่ ๓" โดยผมได้เลือกเรื่อง "แนวความคิดทางเศรษฐกิจของรัฐบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์" เป็นหัวข้อปาฐกถา ตามเหตุผลที่ปรากฏในอารัมภบทของเอกสารดังกล่าว ซึ่งผมระบุว่าทำได้เพียงการ "เสก็ทซ์" แนวความคิดของท่านเท่าที่ประทับใจขณะที่เรียบเรียง

กระนั้นก็ตาม ผมก็มีความยินดีและความเต็มใจที่จะได้เห็นปาถกฐานี้ได้รับการตีพิมพ์อีกครั้งหนึ่งในโครงการฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

เคยมีผู้กล่าวว่า ในยามที่สังคมวิกฤติ หูของเราควรจะก้องด้วยเสียงกระซิบของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ในปัจจุบัน ชาติไทยของเรากำลังอยู่ในวิกฤติกาล ซึ่งไม่เพียงแต่ความสุขสมบูรณ์ของราษฎรจะถดถอย และความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมจะเสื่อมสลายเท่านั้น แม้กระทั่งเอกราช อธิปไตย และเกียรติภูมิของชาติก็กำลังถูกละเมิด

จึงน่าจะเป็นเวลาอันเหมาะสมที่ "เสียงกระซิบ" ของท่านรัฐบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์ ควรจะก้องอยู่ในหูของผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อชาติทั้งหลาย

ดร. วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร

๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๒

สารบัญ

๑. พื้นฐานความคิด ๑

๒. เศรษฐกิจความมั่นคงของชาติ ๘

๓. เศรษฐกิจสหกรณ์ในชนบท ๑๔

๔. เศรษฐกิจประชาธิปไตย ๒๓

๕. เศรษฐกิจสวัสดิการสังคม ๒๙

๖. เศรษฐกิจเทคโนโลยี ๓๓

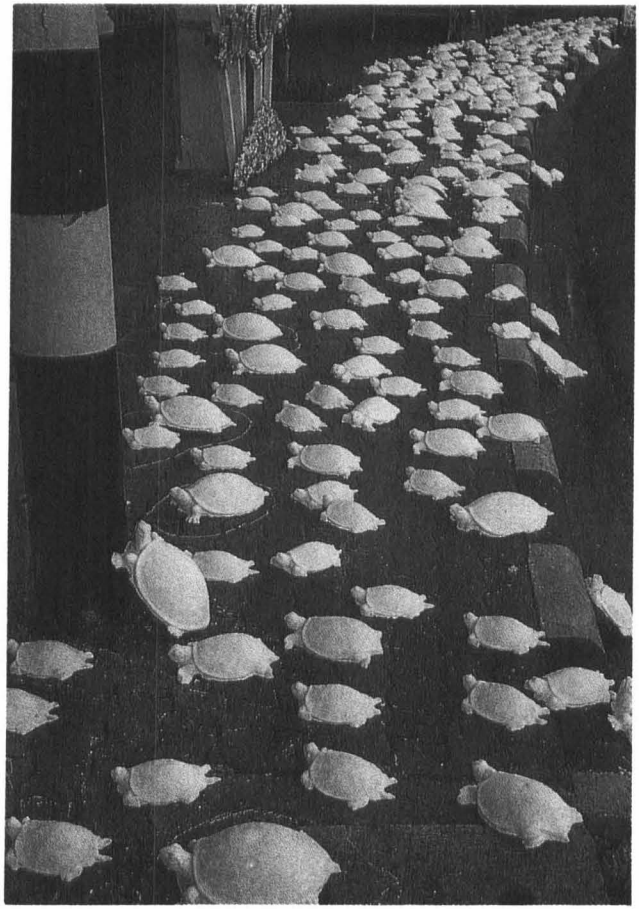

ชื่อผลงาน : ประชาธิปไตยแบบเต่าๆ

รูปแบบ : หล่อปูนพลาสเตอร์รูปเต่าหลายขนาด

ภาพจากงานบันทึกการแสดงนิทรรศการศิลปกรรมกลางแจ้ง
"ประชาธิปไตยในแง่งาม" ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย

พื้นฐานความคิด

๑. ปรีดี พนมยงค์ มีพื้นฐานความคิดซึ่งหล่อหลอมโดยสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ในเยาว์วัย ซึ่งจะเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อเราได้ศึกษาชีวประวัติของท่านโดยละเอียดนับตั้งแต่ท่านถือกำเนิดจนกระทั่งได้ร่วมกระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ในวันที่สมบูรณ์ด้วยพลังกาย พลังใจ และพลังความคิดเป็นวัตถุดิบที่มีคุณค่าเมื่อบังเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ซึ่งมีคุณสมบัติธรรมชาติเป็นนักคิด นักวิเคราะห์ และความสนใจ อีกทั้งการช่างสังเกตในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ปัจจัยเหล่านี้เมื่อประกอบกับความฉลาดเฉลียวโดยกำเนิดได้นำไปสู่การปูพื้นฐานความคิดทางสังคมที่ชัดเจน มั่นคง และโดดเด่นในกาลต่อมา

๒. นายปรีดี พนมยงค์ ถือกำเนิดในปี ๒๔๔๓ ซึ่งเป็นทศวรรษสุดท้ายของ "ยุคจุฬาลงกรณ์" อันเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยโดยทั่วไปได้รับการพัฒนาเข้าสู่ความก้าวหน้าทันสมัยตามรอยของนานาอารยประเทศ ตลอดช่วงเวลาเกือบครึ่งศตวรรษก่อนหน้านั้น สังคมไทยได้เปิดรับอารยธรรมตะวันตกอันเป็นผลจากสนธิสัญญาทางไมตรีกับชาติตะวันตก ซึ่งเริ่มขึ้นในรัชกาลที่ ๔ เมื่อปี ๒๓๙๘ และได้รับการเร่งรัดให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในรัชกาลต่อมา การแพร่ขยายของการศึกษาไปทั่วราชอาณาจักรได้กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่มีความรู้และความสนใจในโลกทัศน์ที่กว้างขวางกว่าที่เคยเป็นอยู่เดิม การพัฒนาในด้านการคมนาคมและการขนส่งได้ทำให้เกิดจิตสำนึกในความเป็นชาติไทยเป็นส่วนรวมแทนที่จะจำกัดอยู่เฉพาะท้องถิ่น เมื่อราษฎรทั่วไปใช้ชีวิตทั้งชีวิตอยู่ในถิ่นกำเนิด อิทธิพลทางความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ จากอารยธรรมตะวันตก

ได้แพร่เข้ามาทั้งโดยชาวต่างประเทศและโดยคนไทยที่ได้รับการศึกษาชั้นสูงจากยุโรป ดังนั้นในทศวรรษสุดท้ายของ "ยุคจุฬาลงกรณ์" จึงเป็นช่วงเวลาที่มีการเทียบเคียงให้เห็นความผิดแผกระหว่างสิ่งเก่า ๆ และสิ่งใหม่ ๆ ปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก ตลอดจนความชอบธรรมและความไม่ชอบธรรมในพฤติกรรมสังคมอย่างเห็นได้ชัด นายปรีดี พนมยงค์ ได้ถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมาในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้

๓. อยุธยาในช่วงปลายรัชกาลที่ ๕ แม้นจะสิ้นสภาพความเป็นพระมหานครไปแล้วกว่าหนึ่งศตวรรษ หากก็ยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญเป็นพิเศษในฐานะที่เป็น "กรุงเก่า" โดยมี "ผู้รักษากรุงเก่า" ซึ่งขณะนั้นเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ชาวกรุงเก่าผู้ซึ่งเคยไปรับราชการสถานทูตไทยในประเทศอังกฤษและเป็นผู้หนึ่งซึ่งใกล้ชิดกับพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้เข้าสู่ความทันสมัยทั้งในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน การเศรษฐกิจ และขนบธรรมเนียมประเพณี นอกจากนั้น อยุธยาก็ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการจัดการศึกษาแผนใหม่แห่งหนึ่งด้วย นายปรีดี พนมยงค์ นั้นแม้จะเป็น "ลูกชาวนา" หากบุพการีก็มีความสัมพันธ์ทางญาติกับ "เจ้าคุณกรุง" ทำให้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ความคิดที่ทันสมัยจากท่านผู้นั้น และความรู้ความคิดดังกล่าวก็ได้ถ่ายทอดลงมาถึงบุตร ผู้ซึ่งได้รับการศึกษาแผนใหม่ที่กำลังทดลองจัดการในอยุธยา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ผู้นั้น เมื่อครั้งยังรับราชการอยู่ที่กรุงลอนดอน ได้เคยร่วมทำหนังสือกราบบังคมทูลรัชกาลที่ ๕ ขอให้ทรงปรับปรุงการปกครองประเทศให้ทันสมัย และเป็นผู้หนึ่งซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีความคิดก้าวหน้าในยุคในสมัยนั้น การที่มีฐานะเป็นลูกหลานของ "เจ้าคุณกรุง" ประการหนึ่ง และการที่ได้รับการบอกเล่าถึงความคิดที่ทันสมัยก้าวหน้าของท่านผู้นั้นอีกประการหนึ่ง น่าจะมีส่วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในเบื้องต้นของพื้นฐานความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ นับตั้งแต่ยังเยาว์วัย

๔. การที่มีบิดาเป็นชาวนา นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีโอกาสสัมผัสและ

รับรู้ถึงสถานภาพของชาวนาไทยมาตั้งแต่เยาว์วัย โดยมีความตระหนักในความอัตคัตขัดสนของชาวนาโดยทั่วไปอันเกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต และการตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเจ้าของที่ดิน พ่อค้าข้าวเปลือก และเจ้าของโรงสีข้าว นอกจากนั้น ชาวชนบทซึ่งมีอาชีพทำนายังถูกคุกคามจากโจรผู้ร้าย โรคภัยไข้เจ็บ และภัยธรรมชาติซึ่งทำลายพืชและสัตว์เลี้ยงอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้โดยทางราชการไม่อาจที่จะให้ความช่วยเหลือได้ เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ เติบโตได้เรียนหนังสือสูงขึ้น ซึ่งเวลาได้ล่วงเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ท่านก็ได้รับทราบจากครูบาอาจารย์ทั้งในชั้นมัธยมศึกษาและที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมว่า ในประเทศที่เจริญแล้ว เขามีสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งราษฎรเลือกผู้แทนของตนเข้าไปเรียกร้องรัฐบาลให้บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร อันเป็นวิถีทางที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาเศรษฐกิจของราษฎรได้ นอกจากนั้น ท่านก็ยังได้รับทราบถึงความพยายามที่จะเปลี่ยนระบอบการปกครองที่ล้าสมัยในหลายประเทศตามแนวดังกล่าว รวมทั้งเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๓๐ ในสยามด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ตระหนักในปัญหาเศรษฐกิจหลักของชาติและแนวทางสังเขปในทางการเมืองอันอาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหานั้นตั้งแต่ยังมิได้ไปศึกษาในยุโรป

๕. นายปรีดี พนมยงค์ สำเร็จการศึกษาชั้นเนติบัณฑิตเมื่ออายุยังน้อย และในช่วงเวลาก่อนจะได้รับทุนกระทรวงยุติธรรมไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศสเมื่อกลางปี ๒๔๖๓ ท่านได้เข้ามาพำนักอยู่กับญาติผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร และเข้ารับราชการเป็นเสมียนในกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีญาติผู้ใหญ่ท่านดำรงตำแหน่งอธิบดี และเป็นผู้ให้ความสนับสนุนให้ท่านไปศึกษาต่อต่างประเทศ การได้สัมผัสกับราชการในสมัยนั้น และได้อยู่ใกล้ชิดกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ผู้ซึ่งสมบูรณ์ด้วยความรู้และประสบการณ์ในหน้าที่ราชการ นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับความรู้ต่างๆ ตลอดจนจิตสำนึกในการฟื้นฟูเอกราชและอธิปไตยของชาติซึ่งถูกจำกัดโดยสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคระหว่างสยามกับประเทศตะวันตก ในช่วงนั้นแห่งชีวิต นายปรีดี พนมยงค์ เริ่มจะมองเห็นภาพลาง ๆ

ถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างสถานภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย ระบอบการปกครอง และปัญหาและการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของราษฎรไทย

๖. การศึกษาวิชากฎหมายและเศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยฝรั่งเศสเป็นเวลา ๗ ปี ได้เปิดโอกาสให้นายปรีดี พนมยงค์ แสวงหาความรู้อย่างแตกฉานในวิชาการ ซึ่งความรู้ดังกล่าวได้ถูกนำมาพิเคราะห์ "โจทย์" ที่ได้มองเห็นเป็นรูปเป็นร่างมาก่อนหน้านั้นแล้ว เพื่อแสวงหาคำตอบที่น่าจะเป็นไปได้ ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในฝรั่งเศสซึ่งเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวกันในตอนปลายรัชกาลที่ ๖ และตอนต้นรัชกาลที่ ๗ นี้เอง ที่นายปรีดี พนมยงค์ มีความแน่ใจว่า การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของสยามจักต้องกระทำโดยการ "อภิวัฒน์" ระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือระบอบราชาธิปไตย โดยราษฎรเลือกผู้แทนของตนเข้าไปปกครองประเทศโดยผ่านสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐบาล โดยการปกครองในระบอบใหม่ดังกล่าวนี้ โอกาสความเป็นไปได้ที่จะฟื้นฟูเอกราชและอธิปไตยของชาติ ทั้งทางการเมือง ทางศาล และทางเศรษฐกิจซึ่งถูกครอบงำโดยมหาอำนาจต่างประเทศ และการแก้ไขปัญหาความอัตคัตขัดสนของราษฎรในชนบทจะมีมากกว่าการปกครองในระบอบเดิม การมุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของราษฎรยังคงเป็นความมุ่งหมายหลัก ขณะที่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจักเป็นเครื่องมือสำหรับการนั้น

๗. การคิดวางแผน "อภิวัฒน์" ระบอบการปกครอง ซึ่งรวมถึงรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสยามในขณะนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้ปรึกษาหารือกับบรรดามิตรสหายที่มีแนวความคิดอันตรงกัน จนกระทั่งได้ข้อยุติเป็นหลักการซึ่งปรากฏเป็น "หลัก ๖ ประการ" ของ "คณะราษฎร" ก่อนที่จะเดินทางกลับประเทศไทยในปี ๒๔๗๐ และต่อมาอีก ๕ ปี ก็ได้รับความสำเร็จในการชักชวนบุคคลอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งเข้าร่วมในการกระทำการอภิวัฒน์ "หลัก ๖ ประการ" ของคณะราษฎรที่เป็นเป้าหมายของวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ คือ การรักษาเอกราชของประเทศให้มั่นคงทางการเมือง ทางศาล ทางเศรษฐกิจ ฯลฯ การรักษาความปลอดภัยจากการประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินของราษฎร การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยจะให้ราษฎรมีงานทำ และการวางโครงการเศรษฐกิจของชาติเพื่อแก้ไขความยากจนของราษฎร การทำให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน การให้ราษฎรมีเสรีภาพที่ไม่ขัดต่อหลักการอื่นๆ ข้างต้น และการให้การศึกษาแก่ราษฎรอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม สำหรับเป้าหมายว่าด้วยการบำรุงความสุขสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจของราษฎรและโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติซึ่งเป็นประเด็นเฉพาะในทางเศรษฐกิจนั้น นายปรีดี พนมยงค์ รับเป็นภาระในอันที่จะกำหนดแนวคิดและแนวปฏิบัติต่อไปในรายละเอียด

๘. ประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตเศรษฐกิจของชาวนาไทย อีกทั้งการได้รับรู้ในสภาพสังคมเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยทั่วไประหว่างที่เป็นนักศึกษาอยู่ในประเทศไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่โน้มน้าวความรู้สึกนึกคิดของนายปรีดี พนมยงค์ให้แสวงหาวิถีทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของราษฎรไทยที่ตกอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบด้วยการรวมตัวของกลุ่มชนดังกล่าว ในการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจและในการต่อสู้เพื่อความเสมอภาค ในการนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ได้พบคำตอบในทฤษฎี "โซลิดาริสต์" ซึ่งผสมผสานแนวคิดเสรีนิยมเข้ากับแนวคิดสังคมนิยมออกมาในรูปแบบของ "สหกรณ์สังคมนิยม" ซึ่งสมาชิกของสหกรณ์ในแต่ละพื้นที่ร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย และร่วมกันบริโภคในลักษณะที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจโดยเป็นตัวของตัวเองภายใต้หลักการสามัคคีธรรมและการพึ่งตนเอง ทั้งนี้โดยรัฐรับผิดชอบในการวางแผนระดับชาติและให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการจัดการเศรษฐกิจของสหกรณ์ดังกล่าว บุคคลผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีและรูปแบบเศรษฐกิจดังกล่าวนี้คือ ศาสตราจารย์ชาลส์ จิด แห่งมหาวิทยาลัยกรุงปารีส ทฤษฎีและกรอบความคิดในทางเศรษฐกิจแบบ "สหกรณ์สังคมนิยม" เช่นว่านี้ นอกจากจะไม่ขัดต่อ "หลัก ๖ ประการ" ข้ออื่น ๆ ของคณะราษฎรแล้ว

ยังสอดคล้องและสนับสนุนการบรรลุถึงความสำเร็จของหลักอื่นๆ ดังกล่าวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านเอกราชและความมั่นคงของชาติ ด้านความสงบเรียบร้อยในประเทศ ด้านสิทธิเสมอภาคของราษฎร ด้านเสรีภาพ และด้านการศึกษา ทั้งนี้เพราะ "สหกรณ์สังคมนิยม" จะเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในขั้นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจในประเทศที่ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่ไม่สามารถจะช่วยตนเองได้โดยลำพังแต่ละบุคคลและแต่ละครอบครัว ในทัศนะของนายปรีดี พนมยงค์ การปกครองระดับตำบลในรูปสหกรณ์สังคมนิยมควรจะเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตยที่มั่นคงที่สุด

๙. ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอ "เค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ" ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการอธิบายชี้แจงกรอบความคิดในการแก้ไขและฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติในสมัยนั้นเพื่อความสุขสมบูรณ์พูนสุขของราษฎรส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนา ทั้งนี้โดยเน้นบทบาทของรัฐบาลและของสหกรณ์ เอกสารดังกล่าวสะท้อนพื้นฐานความคิดทางเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ในรูปแบบของข้อเสนอแนะเพื่อการพิจารณาในเบื้องต้นที่ยังสามารถจะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ตลอดจนการนำไปสู่รายละเอียดในการปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพื้นฐานความคิดในทางเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ มีความขัดแย้งกับผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลผู้เคยอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบอยู่แล้วในสังคม ดังนั้นจึงได้รับการต่อต้านจากหลายวงการ จนกระทั่งไม่สามารถที่จะดำเนินการต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ความคิดและการดำเนินการในด้านสหกรณ์ในประเทศไทยซึ่งเริ่มจาก "สหกรณ์ทุนนิยม" ที่มุ่งการรวมกลุ่มเพื่อแสวงหาเงินกู้มาใช้หนี้ จึงดำเนินต่อมาในรูปแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ โดยมิได้ประสบความสำเร็จโดยแท้จริงในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหลักของราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ "สหกรณ์สังคมนิยม" หรืออีกนัยหนึ่ง "สหกรณ์อเนกประสงค์" จึงยังคงเป็นภาพที่เลือนลางอยู่ต่อไปจนกระทั่งทุกวันนี้

๑๐. ในการวิเคราะห์พื้นฐานความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ นับตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ จนกระทั่งเมื่อท่านถึงแก่อสัญกรรมในปี ๒๕๒๖ จะเห็นได้โดยชัดเจนว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้ให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ ๕ ประเด็น ด้วยกัน คือ

๑. เอกราชและอธิปไตยของชาติ ซึ่งเน้นความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจที่จะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของต่างชาติ

๒. การฟื้นฟูพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท ซึ่งราษฎรในพื้นที่ชนบทรวมตัวกันในรูป "สหกรณ์สังคมนิยม" หรือ "สหกรณ์อเนกประสงค์" โดยใช้สามัคคีธรรมในการร่วมกันผลิต จำหน่าย และบริโภคภายใต้หลักการพึ่งตนเอง

๓. ระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย โดยเน้นความเสมอภาคในการดำเนินเศรษฐกิจของราษฎร ไม่ปล่อยให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน และให้ราษฎรมีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศอย่างเป็นธรรม

๔. จัดสวัสดิการสังคมเป็นหลักประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรโดยทั่วไปมิให้อดอยาก ว่างงาน ขาดการดูแลสุขภาพอนามัย ฯลฯ และ

๕. ใช้ประโยชน์ "เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์" ในการพัฒนาการผลิตทั้งเพื่อการเพิ่มผลิตภาพและเพื่อลดความเหน็ดเหนื่อยของผู้ใช้แรงงาน หรือเพื่อเป็นการทุ่นแรง

พื้นฐานความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ ในแต่ละประเด็นเป็นเรื่องที่ไม่ล้าสมัยสำหรับนโยบายการเศรษฐกิจของประเทศไทย แม้นว่าเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยจักได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปมากในระหว่างครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังมิได้กระทบถึงแก่นของโครงสร้างปัญหาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท ดังนั้น การพิจารณาแนวความคิดทางเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ในประเด็นดังกล่าวข้างต้น ในแต่ละประเด็นพอเป็นสังเขป จึงยังเป็นเรื่องที่น่าสนใจอยู่

เศรษฐกิจความมั่นคงของชาติ

๑๑. นายปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ "ชาติ" และ "ความรักชาติ" เอาไว้อย่างชัดเจนในหลายโอกาสและหลายวาระ ซึ่งพอจะสรุปสาระสำคัญได้ว่า "ชาติ" คงมีอยู่ หาก "ความรักชาติ" ของบุคคลต่างๆ นั้น ย่อมจะแตกต่างหรือลดหลั่นกันไปตามระดับของความเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของแต่ละบุคคล โดยมีข้อวิเคราะห์ไว้ว่า บุคคลใดมีความเห็นแก่ตัวมาก ความรักชาติก็ลดน้อยลง นอกจากนั้นก็ยังได้วิเคราะห์ต่อไปว่า บุคคลกลุ่มที่ผูกขาดอำนาจเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของสังคมย่อมจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และดังนั้นความรักชาติก็ย่อมจะไม่เข้มข้นนัก ยกเว้นแต่ว่ามีบางคนในกลุ่มดังกล่าวนี้ที่มองเห็นว่าชนชั้นหรือกลุ่มของตนจะดำรงอยู่ได้ก็โดยให้ชาติคงอยู่ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ จึงยังคงมีความรักชาติเพื่อประโยชน์ของตนเองด้วย สำหรับกลุ่มบุคคลที่ปราศจากอำนาจในการผูกขาด เช่น ผู้ใช้แรงงานและชาวนาผู้ยากจน เป็นต้นนั้น ความรักชาติจะมีมากกว่าบุคคลประเภทแรก ทั้งนี้ยกเว้นบางคนที่ยอมตนเป็นสมุนของกลุ่มผู้มีอำนาจผูกขาดซึ่งจะมีความรักชาติลดน้อยตามไปด้วย ในกรณีของบุคคลที่มีเชื้อชาติเดิมมาก่อนนั้นก็อยู่ที่ว่าจะได้สละจิตสำนึกในเชื้อชาติเดิมของตนหมดสิ้นไปแล้วหรือไม่ หากได้สละไปแล้ว ความรู้สึกรักชาติก็จะเป็นเช่นบุคคลทั่วไปในชาติ สุดแต่ว่าเป็นบุคคลในชนชั้นใด แต่ถ้ายังมีจิตสำนึกมั่นคงอยู่กับเชื้อชาติเดิม ความรักชาติก็ย่อมจะเจือจาง

๑๒. จากการวิเคราะห์ในเรื่องความรักชาติดังกล่าวข้างต้น นายปรีดี พนมยงค์ จึงมองเห็นความเกี่ยวพันระหว่างระดับความรักชาติเป็นส่วนรวมของ

บุคคลในชาติกับโครงสร้างของสังคมเศรษฐกิจภายในชาติในขณะหนึ่งขณะใด หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้าโครงสร้างสังคมเศรษฐกิจยังมีกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลผูกขาดทางเศรษฐกิจอยู่มาก ระดับความรักชาติเป็นส่วนรวมก็จะลดน้อยลง นอกจากนั้น กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจก็มักจะมีอำนาจผูกขาดทางการเมืองและสังคมด้วยในเวลาเดียวกัน ดังนั้น นโยบายการบริหารประเทศจึงอาจไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักชาติ แต่จะอนุโลมไปตามผลประโยชน์ของการผูกขาดเป็นสำคัญ ยิ่งในกรณีที่กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจผูกขาดมีผลประโยชน์ในการผูกขาดร่วมกับต่างชาติด้วยแล้ว นโยบายเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมจะไม่ยึดเอาเอกราชและอธิปไตยของชาติเป็นหลัก ความรักชาติของบุคคลกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นความรักชาติเพราะชาติคงอยู่เพื่ออำนวยผลประโยชน์ให้ตน มิใช่ความรักชาติในความหมายที่หวงแหนเอกราชและอธิปไตยอย่างแท้จริง

๑๓. หลัก ๖ ประการ ของคณะราษฎรที่นายปรีดี พนมยงค์ และมิตรสหายที่มีอุดมการณ์ตรงกันได้ร่วมกันกำหนดขึ้นเป็นนโยบายหลักในการบริหารประเทศภายหลังการอภิวัฒน์ระบอบการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น เป็นลักษณะของการประสานวัตถุประสงค์ของชาติอย่างเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ การรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติจักต้องประกอบด้วยการสร้างประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมไปด้วยพร้อมกัน โดยมีการศึกษาเป็นฐานรองรับ นอกจากนั้น เนื่องจากนายปรีดี พนมยงค์ ได้วิเคราะห์แล้วว่า ปัญหาของชาติในขณะนั้น (และเช่นกันในขณะนี้) อยู่ที่เศรษฐกิจของราษฎรในพื้นที่ชนบท ดังนั้นการที่จะให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจึงต้องเริ่มจากการแก้ไขปัญหาของชาวชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนา นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจซึ่งมุ่งในการจัดการเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทในรูปแบบของ “สหกรณ์สังคมนิยม” หรือ “สหกรณ์อเนกประสงค์” โดยรัฐบาลมีบทบาทเป็นผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติเป็นกรอบแห่งการดำเนินการเศรษฐกิจ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่สหกรณ์ อีกทั้งให้หลักประกันแก่ราษฎรทั้งในด้านสวัสดิภาพและ

สวัสดิการสังคม อย่างไรก็ตาม แนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ มีความเข้าใจกันในระหว่างบุคคลกลุ่มน้อย แม้กระทั่งบุคคลที่ร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ บางส่วนก็ขาดความเข้าใจโดยถ่องแท้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้พลาดโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจในกรอบความคิดที่สอดคล้องกับปัญหาเศรษฐกิจหลักของประเทศไปอย่างน่าเสียดาย เมื่อปัญหาเศรษฐกิจอันเป็นปัญหาหลักของประเทศมิได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและโดยแนวทางที่ถูกต้อง วัตถุประสงค์ที่จะสถาปนาประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมก็ไม่อาจบรรลุได้แม้นกาลเวลาจะได้ผ่านไปนานกว่าครึ่งศตวรรษ ประชาธิปไตยก็ยังเป็นปัญหาที่ขัดแย้งกันอยู่ในสังคมไทย การพยายามผูกขาดอำนาจในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมก็ยังดำเนินต่อไป และเอกราช อธิปไตย ตลอดจนความมั่นคงแห่งชาติก็ยังคงอยู่ในสภาพที่ล่อแหลมต่ออันตราย

๑๔. อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการอภิวัฒน์ระบบเศรษฐกิจในขั้นพื้นฐานจะไม่สามารถกระทำได้เพราะความล้มเหลวในการทำความรู้และความเข้าใจในแนวความคิดให้เป็นที่กระจ่าง อีกทั้งการพยายามต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของบรรดากลุ่มผู้ผูกขาดที่ไม่ยอมเสียอำนาจและอิทธิพล สนับสนุนโดยกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเป็น"สวะสังคม"ที่ยังตกค้างอยู่ในสังคมไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในขณะที่ราษฎรส่วนใหญ่ยังขาดพื้นฐานการศึกษาสำหรับรองรับแนวคิดที่ก้าวหน้า นายปรีดี พนมยงค์ และรัฐบาลคณะราษฎรซึ่งประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจรัฐ ก็ได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่พึงกระทำได้ ตามวัตถุประสงค์ของหลัก ๖ ประการ ในแต่ละประเด็น ต่อมาอีกนานปีภายหลังนายปรีดี พนมยงค์ ได้ยอมรับว่า ในครั้งกระนั้นมิได้ตระหนักว่า การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมไทยที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ผูกขาดไม่อาจกระทำได้โดยรวดเร็ว มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยการกระทำที่เร่งรีบแม้นจะเพื่อประโยชน์ของชาติเป็นส่วนรวม กลับต้องใช้เวลาที่เนิ่นนานไป

๑๕. รัฐบาลของคณะราษฎรซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศในปี ๒๔๘๐ ได้ประสบความสำเร็จตามข้อที่ ๑ ของหลัก ๖ ประการ คือการรักษาความเป็นเอกราชของชาติ ทั้งนี้โดยสามารถบอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ และได้มีการทำสัญญาฉบับใหม่ที่ประเทศไทยได้เอกราชและอธิปไตยทั้งทางศาลและในทางเศรษฐกิจกลับคืนมาโดยสมบูรณ์ จากการนั้น ประเทศไทยสามารถกำหนดนโยบายและทิศทางการเศรษฐกิจของชาติอย่างเป็นอิสระโดยปลอดจากการผูกมัดด้วยสนธิสัญญากับต่างประเทศ ซึ่งเป็นการลดอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองที่ประเทศเหล่านั้นได้เคยมีเหนือประเทศไทยไปด้วย ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อกองทัพญี่ปุ่นได้บุกเข้ายึดครองประเทศไทย นายปรีดี พนมยงค์ ด้วยความร่วมมือของสมาชิกคณะราษฎรส่วนหนึ่งและคนไทยผู้รักชาติอีกจำนวนหนึ่งก็ได้ร่วมกันก่อตั้งขบวนการเสรีไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในอันที่จะธำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ และสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ภายหลังสงคราม

๑๖. นายปรีดี พนมยงค์ ตระหนักว่า เศรษฐกิจและความมั่นคงแห่งชาติมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การจัดการเศรษฐกิจที่ดีซึ่งหมายถึงการขจัดหรือการบรรเทาความยากจนของราษฎรส่วนใหญ่ การพัฒนาสาธารณูปการและการสร้างปัจจัยอันเป็นพื้นฐานสำหรับการเศรษฐกิจ การรักษาเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศ และการพยายามพึ่งตนเองเป็นสำคัญโดยไม่ปล่อยให้ต่างชาติเข้ามามีอำนาจและอิทธิพลเหนือการบริหารนโยบายเศรษฐกิจเหล่านี้ ย่อมจะส่งเสริมความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตยของชาติ ในทางที่กลับกัน การที่ประเทศมีเอกราชและอธิปไตยที่สมบูรณ์ก็ย่อมเปิดโอกาสให้รัฐบาลสามารถจัดการเศรษฐกิจให้ดีได้ตามความมุ่งหมาย ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนสำคัญในรัฐบาลของคณะราษฎรระหว่างปี ๒๔๗๖-๒๔๘๔ นายปรีดี พนมยงค์ ได้พยายามนำแนวความคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในทุก ๆ โอกาสที่พึงกระทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็ได้ให้ความสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปการ ทั้งที่เป็นโครงการ

ระดับชาติ เช่น โครงการสร้างทางหลวง และโครงการย่อยในระดับท้องถิ่นโดยผ่านระบบเทศบาล และแม้กระทั่งการขุดคลองคอคอดกระก็อยู่ในความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ ต่อมาเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้รับผิดชอบดูแลฐานะการเงินและการคลังของประเทศให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ทำให้รัฐบาลมีงบประมาณเพียงพอสำหรับการทำนุบำรุงประเทศตามนโยบาย รวมทั้งมีการเสริมสร้างแสนยานุภาพของกองทัพไทย ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศให้มีขีดความสามารถในการป้องกันประเทศได้ในระดับหนึ่ง ต่อมาในปีที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ จะกระทบมาถึงประเทศไทย นายปรีดี พนมยงค์ ก็สามารถจัดการในด้านทุนสำรองของประเทศให้มีความมั่นคง โดยมีทองคำแท่งเป็นทุนสำรองของชาติ และในขณะเดียวกันก็ได้เริ่มก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะธนาคารกลางของประเทศ สำหรับในด้านรายได้ของรัฐบาลนั้น ขณะที่การจัดเก็บภาษีเงินได้ยังมีอุปสรรคอยู่มาก แต่นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้หาวิธีจัดเก็บภาษีอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นภาษีทางอ้อมซึ่งสามารถจัดเก็บได้สะดวกกว่า ตลอดจนการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากการให้บริการของรัฐ ทั้งนี้โดยยกเลิกภาษีอากรที่ไม่เป็นธรรมและเป็นความเดือดร้อนของราษฎร เช่น เงินรัชชูปการ เป็นต้น เสีย

๑๗. ถึงแม้ว่านายปรีดี พนมยงค์ มีแนวคิดว่า จะต้องมีความระมัดระวังมิให้ต่างชาติเข้ามามีอำนาจและอิทธิพลเหนือประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจการเงิน และการคลัง ทั้งนี้โดยยึดเอาการพึ่งตนเองเป็นหลักเบื้องต้น แต่กระนั้นนายปรีดี พนมยงค์ ก็ยังเห็นประโยชน์และความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเพื่อจักได้มาซึ่งสินค้าและเงินตราต่างประเทศเข้ามาบำรุงประเทศชาติให้เจริญขึ้น นอกจากนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ก็ยังตระหนักว่า ประเทศไทยขาดทั้งเงินทุนและเทคโนโลยีซึ่งจะต้องพึ่งพาต่างประเทศในขอบเขตอันสมควร รวมทั้งในด้านตลาดด้วย ทั้งนี้โดยอาศัยความเชื่อถือที่ต่างประเทศพึงจะมีต่อประเทศไทยภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาอาศัยต่างประเทศในแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ นั้น เป็นการ

พึ่งพาซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเสมอภาค มิใช่การพึ่งพาในรูปแบบของประเทศที่เป็นเมืองขึ้นพึ่งพาประเทศแม่ นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดที่มั่นคงมาโดยตลอดว่า หากประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศมาช่วยในการทำนุบำรุงประเทศ ก็สมควรที่จะใช้วิธีการกู้เงินในตลาดเงินมากกว่าจะขอความช่วยเหลือแบบให้เปล่า หรือในลักษณะที่เป็นเงินกู้แบบผ่อนปรน ซึ่งจะเป็นช่องทางให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจและอิทธิพลของต่างชาติ

เศรษฐกิจสหกรณ์ในชนบท

๑๘. นายปรีดี พนมยงค์ ตระหนักว่า ปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจไทยอยู่ที่ชนบท ซึ่งเป็นความตระหนักจากประสบการณ์ในวัยเด็กจนกระทั่งเดินทางไปศึกษาต่อ ณ ยุโรป เมื่ออายุครบบรรลุนิติภาวะ สภาพของชีวิตเศรษฐกิจในชนบทคือความยากจน อัตคัตขัดสน เป็นหนี้เป็นสิน ขาดเงินทุน ด้อยเทคโนโลยี และการคุกคามจากธรรมชาติ โจรผู้ร้าย โรคภัยไข้เจ็บ และผู้มีอำนาจและอิทธิพล เช่น เจ้าของที่ดิน เจ้าของโรงสี และนายทุนอื่น ๆ ซึ่งเป็นฝ่ายได้เปรียบในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับชาวนาผู้ยากจน นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้รับการบอกเล่าว่า ในประเทศที่เจริญแล้ว รัฐบาลให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อปัญหาของชาวชนบทผู้ยากจน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งการที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะในประเทศเหล่านั้นมีสถาบันสภาผู้แทนราษฎรเป็นปากเสียงให้กับราษฎร หลายประเทศที่เคยมีปัญหาคล้ายกับในเมืองไทย ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นอย่างเดียวกับประเทศที่เจริญแล้ว แม้ในสยามเองก็เคยมีผู้คิดในเรื่องเดียวกันแต่ทำการไม่สำเร็จ นายปรีดี พนมยงค์ มีความตั้งใจว่าเมื่อได้ไปศึกษาต่อในยุโรปก็จะได้พยายามเรียนรู้ในระบบการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมในประเทศเหล่านั้น เพื่อแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทย

๑๙. การศึกษาในยุโรปทำให้นายปรีดี พนมยงค์ ตระหนักว่า สยามจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบที่อำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารประเทศทั้งหมดรวมอยู่ในองค์พระราชามาเป็นระบอบการปกครองที่แม้พระราชาจะยังคงเป็นประมุขของประเทศ แต่อำนาจและ

ความรับผิดชอบในการบริหารประเทศโดยแท้จริงจะต้องตกอยู่กับราษฎรซึ่งมีการเลือกตั้งตัวแทนไปทำหน้าที่แทน นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยอ้างถึงคำกล่าวของอับราฮัม ลินคอล์น ที่ว่า "รัฐบาลของราษฎร โดยราษฎร และเพื่อราษฎร" ซึ่งเป็นลักษณะของรัฐบาลที่จะดูแลปัญหาของราษฎรได้ ระบอบการปกครองที่จะเปลี่ยนจากราชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจโดยสมบูรณ์มาเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยนี้ ได้รับความเห็นชอบจากบรรดาผู้ก่อตั้งคณะราษฎรตั้งแต่เมื่อประชุมปรึกษาหารือกันที่กรุงปารีส ในปี ๒๔๖๙-๗๐ นอกจากนั้นก็ยังเห็นชอบร่วมกันว่า นอกจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว รัฐบาลใหม่จะต้องดำเนินนโยบายตามหลัก ๖ ประการ คือ การรักษาเอกราชในทุกด้าน รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความสุขสมบูรณ์ในความเป็นอยู่ให้ราษฎรโดยให้มีงานทำ และมีโครงการเศรษฐกิจของชาติ ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน และให้มีเสรีภาพที่ไม่ขัดกับหลักการข้ออื่นๆ สำหรับรายละเอียดในด้านการจัดการเศรษฐกิจนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ร่างเค้าโครงขึ้น อันเป็นแผนเศรษฐกิจตามทฤษฎีสังคมนิยมที่เป็นวิทยาศาสตร์โดยสมานเข้ากับสภาพของเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยเท่าที่ได้พบเห็นในครั้งกระนั้น ซึ่งบรรดามิตรสหายที่ร่วมก่อตั้งคณะราษฎรก็ได้รับทราบ หากขณะนั้น ความสนใจส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่ความสำเร็จในการยึดอำนาจรัฐและเปลี่ยนระบอบการปกครองมากกว่าที่จะสนใจในเรื่องการแก้ไขระบบเศรษฐกิจ เพื่อขจัดความยากจน อิทธิพลผูกขาด และความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ สำหรับนายปรีดี พนมยงค์ นั้น มีความประสงค์ที่แน่วแน่ว่า การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเพื่อลดพระราชอำนาจของพระราชาไม่เป็นการเพียงพอและสมบูรณ์ เพราะจุดหมายปลายทางของการอภิวัฒน์ก็คือ การทำให้ราษฎรมวลรวมหมดสิ้นความทุกข์ยากนานาประการ ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ จึงได้เน้นไปสู่วิถีทางที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทซึ่งราษฎรไทยมากกว่าร้อยละ ๙๐ ดำเนินและดำรงชีวิตอยู่

๒๐. นายปรีดี พนมยงค์ ตระหนักดีว่า ราษฎรที่เป็นชาวนาที่ยากจนแต่ละบุคคลและแต่ละครอบครัวขาดอำนาจที่จะต่อรองเพื่อความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจกับบรรดากลุ่มนายทุนในลักษณะต่างๆ ซึ่งนอกจากจะต้องต่อสู้กับธรรมชาติที่กำหนดผลผลิตทางการเกษตรแล้ว ชาวนาก็ยังขาดเงินทุน ขาดเทคโนโลยี และในหลายกรณี แม้กระทั่งที่นาทำกินก็ต้องเช่าจากผู้เป็นเจ้าของที่นา ยิ่งไปกว่านั้น ชาวนาก็ยังไม่มีพลังต่อรองใดๆ ในด้านการตลาดของผลิตผลของตนเอง ซึ่งการถูกกดขี่ในด้านราคาผลิตผลแต่เพียงประการเดียวก็ต้องตกเป็นเบี้ยล่างของบรรดานายทุนแล้ว กล่าวโดยสรุปก็คือ "มูลค่าเพิ่ม" ที่เกิดขึ้นจากการทำนาได้ถูกบรรดานายทุนแบ่งปันไปเกือบหมด เหลือไว้ให้แก่ชาวนาเพียงเล็กน้อย โดยชาวนาปราศจากอำนาจต่อรองในการจัดสรร "มูลค่าเพิ่ม" ที่ตนได้ลงแรงสร้างขึ้นเอง ความอัตคัตขัดสนและการเป็นหนี้เป็นสินของชาวนาไทยเกิดจากเหตุนี้เป็นสำคัญ นายปรีดี พนมยงค์ มองเห็นวิถีทางแก้ไขปัญหาอยู่ ๒ ประการ คือ ประการแรก จะต้องสนับสนุนให้ราษฎรที่เป็นชาวนายากจนรวมตัวกันเป็น "สหกรณ์" ซึ่งสมาชิกสหกรณ์จะร่วมกันผลิต ร่วมกันจัดการในด้านการตลาด และร่วมกันจัดการในด้านการบริโภค และประการที่สอง รัฐจะต้องรับผิดชอบจัดการเศรษฐกิจอันเป็นส่วนรวมระดับชาติ โดยวางหลักการที่จะประกันสวัสดิภาพและสวัสดิการของราษฎร ตลอดจนความเสมอภาค โดยมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน และให้ความสนับสนุนต่อสหกรณ์ในด้านปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่จำเป็น รวมถึงที่ดิน เงินทุน และเทคโนโลยี ตลอดจนกิจการสาธารณูปการและสาธารณูปโภค นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอแนวความคิดดังกล่าวนี้ไว้ใน "เค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ" เมื่อปี ๒๔๗๕ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

๒๑. อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจแบบสหกรณ์ในแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ มีความแตกต่างไปจากสหกรณ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยมากว่าทศวรรษ ก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สหกรณ์ที่มีอยู่ก่อนเป็นสหกรณ์แบบทุนนิยม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวของสมาชิกเพื่อแสวงหาสินเชื่อใน

การประกอบการเศรษฐกิจของสมาชิกแต่ละบุคคล หรือหากพัฒนาไปไกลจากนั้น ก็เป็นการรวมตัวกันประกอบการค้าอย่างใดอย่างหนึ่งโดยประสงค์จะแบ่งปันผลกำไรกันระหว่างสมาชิก อีกทั้งเป็นสหกรณ์ที่ทางราชการเข้าไปจัดตั้งและควบคุมดูแล สำหรับสหกรณ์สังคมนิยม ซึ่งเป็นสหกรณ์ครบรูป หรือ "สหกรณ์อเนกประสงค์" เป็นการรวมตัวของราษฎรอย่างอิสระเพื่อสร้างหน่วยประกอบการเศรษฐกิจที่มีความแข็งแกร่งและมีอำนาจต่อรองสูง ด้วยการร่วมกันผลิต ร่วมกันจัดการในด้านการตลาด และจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้กับมวลสมาชิก ตลอดจนร่วมกันเป็นเจ้าของหรือใช้ประโยชน์ปัจจัยการผลิตร่วมกัน นอกจากนั้น เมื่อสหกรณ์ดังกล่าวเติบโตและเข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักสามัคคีธรรมถึงระดับหนึ่งแล้ว ก็อาจแสวงหาวิธีการเพิ่ม "มูลค่าเพิ่ม" จากการผลิตของตน โดยการขยายการประกอบการจากเกษตรกรรมไปสู่เกษตรอุตสาหกรรม เช่น นอกจากการทำนาแล้วก็ยังประกอบการโรงสีข้าวและอื่นๆ ต่อไปด้วย ด้วยวิธีการสหกรณ์สังคมนิยมดังกล่าวนี้ ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ชนบทก็สามารถที่จะเพิ่มผลิตภาพในการผลิต ได้รับส่วนแบ่งจาก "มูลค่าเพิ่ม" อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และหลุดพ้นจากอิทธิพลของบรรดานายทุนที่ครอบงำและกดขี่อยู่ นอกจากนั้น สหกรณ์ดังกล่าวนี้ก็ยังเป็นฐานสำหรับการกระจายการปกครองตนเองไปสู่พื้นที่ชนบททั่วประเทศในรูปของเทศบาล ซึ่งรับผิดชอบการศึกษา การสาธารณสุข ตลอดจนสาธารณูปการและสาธารณูปโภคในพื้นที่ได้ และมีความเป็นไปได้ที่การปกครองของตำบลจะมีรูปแบบของสหกรณ์ทั้งหมด ซึ่งเป็นการผสมผสานประชาธิปไตยทางการเมืองการปกครองและประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน ในขณะที่สังคมเกษตรชนบทดั้งเดิมของสังคมไทยก็ยังคงอยู่ โดยเศรษฐกิจสหกรณ์ในสังคมนั้นย่อมจะสร้างความเป็นประชาธิปไตยในทางสังคมขึ้นมาด้วย ระบบเศรษฐกิจแบบสหกรณ์สังคมนิยม สหกรณ์ครบรูป หรือสหกรณ์อเนกประสงค์ดังกล่าวนี้จะทำให้สังคมเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทมีความมั่นคงและมีศักยภาพในการพัฒนาโดยอาศัยภูมิปัญญาของมวลราษฎรในพื้นที่นั้นเอง

๒๒. โดยแท้จริงแล้ว แนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ ในเรื่องสหกรณ์ครบรูปหรือสหกรณ์ "อเนกประสงค์" ดังกล่าวข้างต้น ควรจะเป็นที่ยอมรับกันได้ในบรรดาผู้บริหารประเทศ และโดยข้อเท็จจริง ก็ได้มีผู้ซึ่งเห็นด้วยเป็นอันมากว่า เป็นรูปแบบการจัดการเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทที่ดีที่สุด ที่เหมาะสมกับปัญหาของชนบทไทยที่สุด และควรจะได้ผลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด อย่างไรก็ตาม การที่ได้มีการปฏิเสธไม่ยอมรับหลักการของนายปรีดี พนมยงค์ ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก เค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ระบุบทบาทของรัฐไม่ชัดเจน หรืออย่างน้อยก็มีปัญหาในเรื่องการเลือกใช้ถ้อยคำ เช่น กล่าวว่า "รัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง" แทนที่จะกล่าวว่า "รัฐบาลจะต้องรับผิดชอบดูแลการเศรษฐกิจ" หรือ "รัฐบาลจะต้องกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของชาติ" เป็นต้น ซึ่งทำให้มีความเข้าใจกันไปว่า นายปรีดี พนมยงค์ ประสงค์จะยกเลิกบทบาทของเอกชนในการประกอบการเศรษฐกิจ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น การเลือกใช้ถ้อยคำดูเหมือนจะสร้างปัญหาให้กับเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ อยู่เป็นอันมาก เช่น การใช้ถ้อยคำที่รุนแรงก้าวร้าวเกินสมควร ดังตัวอย่างเช่น "ในประเทศสยามนี้ มีบุคคลที่เกิดมาหนักโลก อาศัยบุคคลอื่นกินมีจำนวนไม่น้อย.....การปล่อยให้เอกชนต่างคนต่างทำ และปล่อยให้มีคนเกียจคร้านคอยอาศัยกินเช่นนี้ ผลเศรษฐกิจของประเทศก็จะลดน้อยลง ไม่มีวิธีใดดีกว่ารัฐบาลจะจัดประกอบเศรษฐกิจเสียเอง และหาทางที่จะบังคับให้ราษฎรประเภทนี้ทำงาน จึงจะใช้แรงงานของผู้หนักโลกนี้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองได้" การที่นายปรีดี พนมยงค์ เน้นว่า รัฐบาลจะต้องจัดการเศรษฐกิจเสียเอง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า นายปรีดี พนมยงค์ จะนำเอาระบบคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์มาใช้ในประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบอบ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติ ทั้งๆ ที่นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ชี้แจงในอารัมภบทของเค้าโครงการเศรษฐกิจว่า "ความคิดที่ข้าพเจ้าได้มีอยู่เช่นนี้ ไม่ใช่เป็นด้วยข้าพเจ้าได้มี

อุปาทานผูกมั่นอยู่ในลัทธิใดๆ ข้าพเจ้าได้หยิบเอาส่วนที่ดีของลัทธิต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมแก่ประเทศสยามแล้ว จึงได้ปรับปรุงยกขึ้นเป็นเค้าโครงการ" ในประการที่สอง เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานของชาติเป็นความมุ่งหมายที่สำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อีกทั้งไม่ประสงค์ที่จะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นเพียงการลดอำนาจของพระมหากษัตริย์ และมีบุคคลคณะหนึ่งเข้ามามีอำนาจและใช้อำนาจแทนเท่านั้น นายปรีดี พนมยงค์ จึงค่อนข้างที่จะเร่งรัดนโยบายและมาตรการตามเค้าโครงการเศรษฐกิจที่ได้ยกร่างขึ้น ทั้งนี้อาจจะไม่ตระหนักว่า ในขณะนั้นยังเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างระบอบการปกครองแบบเก่าและแบบใหม่ ซึ่งเป็นธรรมชาติที่จะต้องมีผู้ได้รับประโยชน์และผู้ที่เสียประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลง โดยผู้ที่เสียประโยชน์ก็ย่อมจะต้องขัดแย้งและต่อต้านในทุก ๆ เรื่อง อีกทั้งก็ยังอาจจะไม่ตระหนักว่า การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจต้องการขั้นตอนและระยะเวลา การรีบเร่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดความหวาดระแวง ความลังเลใจ และการขาดความมั่นใจระหว่างบุคคลผู้ร่วมงาน ซึ่งตามมาด้วยการขัดแย้ง

๒๓. อย่างไรก็ตามใน "เค้าโครงการเศรษฐกิจ" ของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเสนอไว้เมื่อปี ๒๔๗๕ นั้น แม้ว่าจะยังไม่มีรายละเอียดมากนักสำหรับเรื่องการจัดและดำเนินการสหกรณ์ในชนบท แต่ก็ได้ระบุหลักการเอาไว้ค่อนข้างจะชัดเจนในด้านโครงสร้างของสมาชิก การประกอบการเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการต่อเนื่องไปสู่การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล ในด้านของหลักการนั้น นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดว่า แม้นรัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนรวม (ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ใช้ถ้อยคำว่ารัฐบาลจะเป็นผู้ประกอบการหรือจัดการเศรษฐกิจเอง อันไม่ตรงกับความมุ่งหมายโดยแท้จริง) แต่การประกอบการเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทจักต้องเป็นความรับผิดชอบของสหกรณ์ตามความเหมาะสม และให้สอดคล้องกับปัจจัยในการผลิตที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นๆ สหกรณ์เหล่านี้ สมาชิกจะร่วมกันประกอบการ

เศรษฐกิจครบรูป คือ ร่วมมือในการผลิต โดยรัฐบาลจัดหาที่ดินและเงินทุนให้ ร่วมมือในการจำหน่ายและการขนส่ง ภายใต้ความช่วยเหลือและกำกับดูแลของรัฐบาล (นายปรีดี พนมยงค์ ใช้ถ้อยคำที่อาจไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริงว่า "ในความควบคุมของรัฐบาล" ร่วมมือในการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคในลักษณะของร้านค้าสหกรณ์ และร่วมมือในการก่อสร้างบ้านพักอาศัยที่ได้มาตรฐานของทางราชการ เมื่อสหกรณ์ดำเนินงานมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแล้วก็อาจจัดให้มีการปกครองตามแบบเทศบาล ซึ่งนอกจากการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจและการสร้างที่พักอาศัยแล้ว ก็ยังจะดูแลในด้านการศึกษา การสาธารณสุข ตลอดจนการป้องกันตนเอง (ในลักษณะที่คล้ายกับหมู่บ้านป้องกันตนเองในสมัยปัจจุบัน) อีกด้วย ตามแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ นั้น สหกรณ์จะมีอาณาเขตกว้างขวางเพียงใด และจะมีสมาชิกมากน้อยเพียงใดก็แล้วแต่มวลสมาชิกจะเห็นสมควร โดยจะต้องพิจารณาในแง่ของความเป็นไปได้และประสิทธิผลของการดำเนินงานของสหกรณ์ด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีข้อคิดอีก ๒ ประเด็น ในเรื่องของสหกรณ์ คือ ประเด็นแรก นายปรีดี พนมยงค์ มองเห็นความเป็นไปได้ของสหกรณ์อุตสาหกรรมนอกเหนือไปจากสหกรณ์ที่มุ่งประกอบการเกษตรโดยเฉพาะ ซึ่งในประเด็นนี้ ควรที่จะพิจารณาในแง่ที่ว่า สหกรณ์อาจจะขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตนออกไปจากการเพาะปลูกหรือการประมงไปสู่การแปรสภาพผลิตผลขั้นปฐมดังกล่าวให้เป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อการสร้างและเพิ่มมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับตนเอง กิจการที่ขยายออกมาจากการเกษตรนี้อาจเรียกว่า "เกษตรอุตสาหกรรม" ซึ่งแตกต่างจาก "อุตสาหกรรมการเกษตร" (ซึ่งนายทุนนักอุตสาหกรรมประกอบอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตร) สำหรับอีกประเด็นหนึ่งก็คือ นายปรีดี พนมยงค์ มีความคิดที่จะให้สมาชิกของสหกรณ์แต่ละคนมีเงินเดือนที่จ่ายโดยสหกรณ์ตามหน้าที่การงานซึ่งปฏิบัติในกิจการของสหกรณ์ ทั้งนี้โดยป้องกันมิให้มีสมาชิกที่มิได้ร่วมทำงานใดๆ ให้กับสหกรณ์ และนอกจากนั้น สมาชิกที่เข้มแข็งในการปฏิบัติงานก็อาจจะได้รับโบนัสหรือรางวัลพิเศษเพื่อเป็นกำลังใจอีกด้วย นายปรีดี พนมยงค์

เรียกสหกรณ์ในรูปแบบข้างต้นนี้ว่าสหกรณ์สังคมนิยมหรือสหกรณ์ครบรูป ซึ่งในสมัยปัจจุบันที่เรียกกันว่า "สหกรณ์อเนกประสงค์" ยังมิได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

๒๔. การเสนอ "เค้าโครงการเศรษฐกิจ" ซึ่งมีเศรษฐกิจสหกรณ์เป็นประเด็นหนึ่งที่รวมอยู่ในกรอบความคิด ได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านนายปรีดี พนมยงค์ จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งทำให้นายปรีดี พนมยงค์ ต้องเดินทางไปพำนักอยู่ในฝรั่งเศสหลายเดือน จนกระทั่งภายหลังการยึดอำนาจโดยคณะราษฎรอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ รัฐบาลจึงเรียกตัวกลับมาร่วมคณะรัฐมนตรีของคณะราษฎร และได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ ที่สำคัญ คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงการคลัง จนกระทั่งได้ขึ้นไปเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ภายหลังที่ญี่ปุ่นเข้าประเทศเมื่อปลายปี ๒๔๘๔ ในระหว่างที่เป็นสมาชิกคณะรัฐบาลก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาเป็นเวลาประมาณ ๘ ปี นายปรีดี พนมยงค์ ได้นำเอาสิ่งที่เป็นแนวความคิดทางเศรษฐกิจของตนมาสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องๆ ไปตามความเหมาะสมแก่สถานการณ์ ทั้งนี้โดยยึดมั่นในหลัก ๖ ประการ ของคณะราษฎรที่แถลงไว้เป็นนโยบายหลักของประเทศ ตั้งแต่เปลี่ยนการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นว่าด้วยการยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับต่างประเทศเพื่อให้สยามมีเอกราชและอธิปไตยที่สมบูรณ์ในด้านต่างๆ มากขึ้น การจัดตั้งเทศบาลทั่วประเทศเพื่อเป็นรากฐานรองรับประชาธิปไตยทางการเมืองและทางเศรษฐกิจสังคม การสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การเงินการคลังซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความเป็นเอกราช การมีอธิปไตย และการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ และที่โดดเด่นประการหนึ่งก็คือการตั้งสถาบันระดับอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นตลาดวิชาสำหรับการอบรมสั่งสอนวิชากฎหมาย วิชาการเมือง และวิชาอื่นๆ ที่บรรดาผู้นำราษฎรในด้านต่างๆ พึงจะเรียนรู้ เพื่อเป็นฐานการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในสังคม การตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเมื่อปี ๒๔๗๗ เป็นส่วนหนึ่ง

ของการเตรียมความพร้อมสำหรับนำหลัก ๖ ประการ ของคณะราษฎรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างถาวรในระยะยาว รวมทั้งการบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจด้วย

เศรษฐกิจประชาธิปไตย

๒๕. นายปรีดี พนมยงค์ มีความเชื่อในประชาธิปไตยเบ็ดเสร็จที่มีความมั่นคงถาวร คือประชาธิปไตยทั้งในทางการเมืองการปกครอง ประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจ และประชาธิปไตยในทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ก็ยังเชื่อด้วยว่า ประชาธิปไตยในด้านหนึ่งด้านใดจักไม่อาจพัฒนาอย่างมั่นคงถาวรไปได้ ถ้าแม้ในด้านอื่นๆ อีก ๒ ด้าน ยังไม่เป็นประชาธิปไตย ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหากสังคมและวัฒนธรรมยังคงมีซากทัศนะแห่งความเป็นทาสตกค้างอยู่อย่างเหนียวแน่น การที่จะพัฒนาประชาธิปไตยทางการเมืองให้สมบูรณ์ก็ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ หรือในกรณีที่การเมืองไม่เป็นประชาธิปไตย การที่จะหวังให้มีประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจก็ย่อมเป็นไปไม่ได้เช่นกัน ในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างเบ็ดเสร็จให้มีความมั่นคงถาวรในสังคมไทยนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ให้ความเอาใจใส่ต่อประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่กระนั้นก็ได้ยอมรับว่า ซากทัศนะทางสังคมและวัฒนธรรมเก่าๆ หลายประการเป็นพลังที่ต่อต้านการพัฒนาประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจอย่างเหนียวแน่น ซึ่งในการนี้ก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยทางการเมืองการปกครองด้วย อย่างไรก็ตามในขณะที่การปลูกฝังทัศนคติประชาธิปไตยในสังคมและวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลานานโดยผ่านการปฏิรูปในทางการศึกษาของเยาวชน (เมื่อเข้าร่วมในคณะรัฐบาลในปี ๒๔๗๖-๒๔๗๗ นายปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงความจำนงจะเข้ารับผิดชอบในด้านการศึกษา หากเมื่อต้องรับหน้าที่ในด้านการปกครองแทน นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้น) นายปรีดี

พนมยงค์ ก็แสวงหาวิถีทางการพัฒนาประชาธิปไตยโดยผ่านการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการปกครองไปพร้อมๆ กัน ซึ่งต้องเผชิญกับอุปสรรคนานาประการจากแรงต่อต้านในทางสังคมและวัฒนธรรมที่มิได้รับการแก้ไขเสียก่อน หรือกระทำไปพร้อมๆ กัน

๒๖. ในการสร้างประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจของประเทศ นายปรีดี พนมยงค์ ตระหนักว่า ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อปี ๒๔๗๕ เป็นระบบเศรษฐกิจศักดินาผสมผสานกับระบบทุนนิยมที่เกื้อหนุนโดยจักรวรรดินิยมจากภายนอกที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจศักดินาครอบครองที่ดิน ซึ่งรวมถึงทรัพย์ซึ่งติดอยู่กับที่ดินและซึ่งอยู่บนพื้นดินและใต้ดิน ระบบทุนนิยม-จักรวรรดินิยมควบคุมเงินทุนและเทคโนโลยีซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในพลังการผลิตของประเทศ สำหรับราษฎรไทยมีแต่เพียงแรงงานประจำตน ซึ่งการใช้ประโยชน์ในการผลิตซึ่งปัจจัยถูกกำหนดขอบเขตที่จำกัดเพราะขาดทรัพยากรธรรมชาติและที่ดิน ตลอดจนขาดเงินทุนและเทคโนโลยีที่มากับเงินทุน นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดที่จะแก้ไขในประเด็นว่าด้วยปัจจัยการผลิตคือที่ดินและเงินทุน โดยเห็นว่า หากปัจจัยการผลิตที่สำคัญดังกล่าวไม่กระจุกตัวอยู่ในครอบครองหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลเพียงกลุ่มน้อย แต่กระจายไปอยู่ในความดูแลและการใช้ประโยชน์ของสหกรณ์บ้าง และรัฐบาลที่รับผิดชอบในการจัดการเศรษฐกิจเป็นสวนรวมบ้างแล้ว ระบบเศรษฐกิจก็ย่อมจะมีความเป็นประชาธิปไตยขึ้น ในขณะที่การอภิวัฒน์ล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีผลในการทำลายระบบเศรษฐกิจศักดินา การบอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับจักรวรรดินิยมนานาชาติอีก ๕ ปี ต่อมาเป็นการหยุดยั้งอิทธิพลจากภายนอกประเทศที่สนับสนุนเศรษฐกิจทุนนิยมในประเทศ อย่างไรก็ตาม ความล้มเหลวในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามแนวความคิดใน "เค้าโครงการเศรษฐกิจ" ทำให้การสร้างประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเป็นผลทำให้การสร้างประชาธิปไตยทางการเมืองมีอุปสรรคในกาลต่อมา

๒๗. ใน "เค้าโครงการเศรษฐกิจ" ที่เสนอในปี ๒๔๗๕ นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดที่จะให้รัฐบาลรับซื้อที่ดินเฉพาะที่เป็นไร่นา (ไม่เกี่ยวกับที่ดินอันเป็นที่อยู่อาศัย) คืนจากผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่ประสงค์จะขายคืน โดยรัฐบาลจะชำระค่าที่ดินเป็นพันธบัตรซึ่งมีดอกเบี้ยตามกฎหมาย ซึ่งดอกเบี้ยดังกล่าวก็จะเป็นรายได้ของที่ดินที่มีความแน่นอน และอาจจะมีจำนวนมากกว่ารายได้จากค่าเช่านาหรือค่าเช่าสวน ในระหว่างที่พันธบัตรยังไม่ถึงกำหนดชำระเงินต้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้เน้นอย่างหนักแน่นว่า จะไม่มีการริบทรัพย์สมบัติในลักษณะใด ๆ หรือจากผู้ใดโดยเด็ดขาด และไม่มีความจำเป็นดังกล่าว เอกชนยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนอย่างสมบูรณ์ และการขายที่ดินให้แก่รัฐบาลก็เป็นไปตามความสมัครใจ และจะได้รับราคาตามความเป็นธรรม เมื่อรัฐบาลได้รับที่ดินซึ่งเป็นไร่นากลับมาแล้ว รัฐบาลก็จะได้พิจารณาการพัฒนาที่ดินให้มีประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม (ในลักษณะเดียวกับงานของกรมพัฒนาที่ดินในสมัยนี้) ตลอดจนการปรับผืนที่ดินให้สามารถใช้เครื่องจักรกลซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ และการจัดสรรให้แก่สหกรณ์ในพื้นที่ชนบทเพื่อนำไปประกอบกิจการเศรษฐกิจ การที่สหกรณ์ประกอบการเศรษฐกิจบนที่ดินซึ่งเป็นของรัฐ ก็จะทำให้มีความคล่องตัวมากกว่าที่จะกระทำบนที่ดินของเอกชน และสมาชิกภาพของสหกรณ์ก็จะเปิดกว้างแก่ราษฎรทุกคนในพื้นที่ซึ่งประสงค์จะร่วมกันทำงานและมีรายได้ มิได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินและทรัพย์สินดังที่เป็นอยู่ในสหกรณ์แบบทุนนิยม แม้ว่านายปรีดี พนมยงค์ จะได้ยืนยันความสมัครใจและการประนีประนอมในการรับซื้อที่ดินที่เป็นไร่นาคืนจากผู้มีกรรมสิทธิ์ แต่ผู้ที่ขัดแย้งก็มักจะกล่าวหาว่ารัฐจะบังคับซื้อหรือทำการริบทรัพย์ ซึ่งเป็นการบิดเบือนแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ อย่างมีอคติที่เห็นได้ชัดเจน

๒๘. สำหรับในเรื่องของเงินทุนนั้น นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดที่จะแสวงหาเงินทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งจากภายในประเทศและจากภายนอกประเทศ ทั้งนี้โดยรัฐบาลจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาเพื่อป้องกัน

มิให้เงินทุนส่วนใหญ่ต้องตกอยู่ในอาณัติของบรรดานายทุนทั้งในและนอกประเทศ ในส่วนที่เป็นเรื่องภายในประเทศ รัฐบาลอาจจัดตั้งธนาคารชาติ (ซึ่งมีบทบาทเป็นธนาคารออมสิน) สำหรับระดมเงินออมของราษฎร ธนาคารดังกล่าวนี้จะมีทุนสำรองอย่างมั่นคงให้เป็นที่เชื่อถือของราษฎร และจะได้นำเงินออมที่ราษฎรนำมาฝากไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ขณะที่ธนาคารพาณิชย์ (ขณะนั้นยังมีขอบเขตที่จำกัดมาก) ก็จะเป็นธนาคารเพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจเอกชน นอกจากนั้น รัฐบาลก็อาจจะใช้นโยบายการคลังโดยการจัดเก็บภาษีทางอ้อม ซึ่งราษฎรจะไม่รู้สึกเดือดร้อนนัก โดยการจัดเก็บในอัตราที่ต่ำ ซึ่งผู้ใดใช้จ่ายมากก็จะเสียภาษีทางอ้อมมาก และผู้ใดใช้จ่ายน้อยก็จะเสียภาษีน้อย การเน้นในเรื่องภาษีทางอ้อมมิได้เป็นเพราะว่าการจัดเก็บภาษีทางตรง เช่น ภาษีเงินได้ยังไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้เป็นกอบเป็นกำในสมัยนั้น หากนายปรีดี พนมยงค์ ไม่เห็นความจำเป็นของภาษีเงินได้จากการผลิตภายใต้ระบบเศรษฐกิจสหกรณ์ประการหนึ่ง อีกทั้งเห็นว่า ความเป็นธรรมของการเสียภาษีอยู่ที่การบริโภค ซึ่งเป็นการนำเอาของที่เป็นส่วนรวมไปยังประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นอีกประการหนึ่ง ดังนั้นระบบภาษีทางอ้อมจึงเหมาะสมและสอดคล้องกับเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์

๒๙. นอกจากแนวความคิดในการจัดตั้งธนาคารเพื่อระดมเงินออมสำหรับการพัฒนา และนโยบายภาษีอากรที่เน้นการเก็บภาษีทางอ้อมหรือภาษีการบริโภคที่จะไม่ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ยังเห็นประโยชน์ของสลากกินแบ่งที่ราษฎรสามารถเสี่ยงโชคด้วยเงินจำนวนเล็กน้อย ซึ่งอาจจะถือว่า เป็นการระดมเงินออมในอีกทางหนึ่งที่ราษฎรไม่เดือดร้อนด้วย สำหรับการกู้เงินจากความร่วมมือของผู้ที่มั่งมีในประเทศ ก็เป็นแหล่งเงินทุนของชาติที่อยู่ในวิสัยจะทำได้อีกทางหนึ่ง โดยรัฐบาลออกพันธบัตรเงินกู้เป็นเรื่องๆ ไป การออกพันธบัตรเงินกู้นี้ นายปรีดี พนมยงค์ ได้นำไปสู่การปฏิบัติซึ่งถือว่าเป็นการบุกเบิกในประเทศไทยในเรื่องนี้ เมื่อปี ๒๔๘๓ ในการตั้งธนาคารชาติ ซึ่งขั้นตอนแรกคือการจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติขึ้นเป็นทบวง

การเมืองในกระทรวงการคลังระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อีก ๒ ปี ต่อมา สำนักงานธนาคารชาติก็ได้พัฒนาขึ้นเป็นธนาคารแห่งประเทศไทย

๓๐. สำหรับการจัดหาเงินทุนจากต่างประเทศนั้น นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดที่จะใช้ทั้งวิธีการกู้เงินจากต่างประเทศและการชักจูง (ส่งเสริมการลงทุนในสมัยนี้) ให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทย ตลอดจนการสั่งซื้อเครื่องจักรกลในการผลิตสินค้าโดยตรงจากต่างประเทศโดยการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ การพึ่งพาอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องจักรอุปกรณ์และสินค้าประเภททุนที่ไทยไม่อาจผลิตได้เอง ทั้งนี้มิได้ประสงค์ที่จะเห็นเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศไทย นายปรีดี พนมยงค์ มีแนวความคิดในการพัฒนาไทยให้พึ่งตนเองได้ โดยรัฐบาลจะต้องจัดการให้มีการผลิตสินค้าทั้งที่เป็นผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในประเทศโดยทำด้วยตนเอง จนกระทั่งในที่สุดไม่จำเป็นจะต้องอาศัยต่างประเทศซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ธำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ มิใช่การพัฒนาในลักษณะของอาณานิคมของต่างชาติ

๓๑. นโยบายการจัดการเศรษฐกิจของชาติทั้งในด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และเงินทุน ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีดังกล่าวนี้ โดยเน้นการดำเนินเศรษฐกิจแบบสหกรณ์และรัฐวิสาหกิจ เป็นวิถีทางในเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ที่จะสร้างระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากราษฎรโดยสหกรณ์และรัฐบาลจะเป็นทั้งเจ้าของและผู้ใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศส่วนใหญ่ และความเป็นเจ้าของดังกล่าวก็จะนำไปสู่การที่ราษฎรแต่ละบุคคลจะได้รับส่วนแบ่งจากมูลค่าเพิ่มที่ตนมีส่วนร่วมสร้างขึ้นอย่างเป็นธรรม โดยไม่ถูกกดขี่และเบียดเบียนจากนายทุนทั้งในประเทศและจากต่างประเทศ ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจโดยแท้จริงนั้นคือการที่ราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต และได้รับการจัดสรรส่วนแบ่งในมูลค่า

เพิ่มที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้นอย่างเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม นายปรีดี พนมยงค์ มิได้มีแนวความคิดที่จะห้ามหรือกีดกันการประกอบการเศรษฐกิจของวิสาหกิจเอกชน ในทางตรงข้าม นายปรีดี พนมยงค์ สนับสนุนให้ราษฎรที่เป็นเอกชนประกอบการเศรษฐกิจตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล โดยรัฐบาลก็จะให้ความสนับสนุนถ้าหากเอกชนเหล่านั้นสามารถที่จะยืนอยู่บนขาของตนเองได้ นายปรีดี พนมยงค์ มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดระบบเศรษฐกิจที่เหมาะสมสำหรับราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่อาจจะช่วยตนเองได้ และการจัดการเรื่องเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเป็นส่วนรวมของประเทศเท่านั้น ความเสมอภาคและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจตามแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ จะต้องเข้าใจในบริบทตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้

เศรษฐกิจสวัสดิการสังคม

๓๒. นายปรีดี พนมยงค์ ควรจะนับได้ว่า เป็นบุคคลแรกในประวัติศาสตร์สังคมไทยที่มีแนวคิดในด้านสวัสดิการสังคม และไม่เพียงแต่แนวคิดเท่านั้น ยังได้เสนอหลักการและร่างกฎหมายว่าด้วยการประกันสวัสดิการสังคมอย่างเป็นรูปธรรมด้วยเมื่อหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ยิ่งกว่านั้นก็ยังเป็นบุคคลแรกที่ได้เสนอปัญหาอันเกี่ยวข้องกับแรงงานสู่การพิจารณาในระดับนโยบายและสู่สายตาของสาธารณชน แนวความคิดและข้อเขียนของนายปรีดี พนมยงค์ ไม่ล้าสมัย และแม้ว่าบ้านเมืองและสังคมจักได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใด แนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ ก็ยังคงมีคุณค่าต่อการพิเคราะห์

๓๓. นายปรีดี พนมยงค์ ยืนยันเป็นหลักการว่า "ราษฎรทุกคนควรได้รับประกันจากรัฐบาล" ว่า ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เจ็บป่วย พิการ หรือชราภาพจะต้องมีปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกันโดยรัฐบาล เช่นนี้จะมีค่ามากกว่าทรัพย์สินเงินทองทั้งปวง ซึ่งจะต้องเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล เพราะเอกชนไม่สามารถที่จะรับผิดชอบได้อย่างสมบูรณ์ แนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ เกิดจากความตระหนักในความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของแต่ละชีวิต ไม่ว่าจะในแง่ของฐานะทางเศรษฐกิจหรือในแง่ของสังขารแห่งร่างกาย สำหรับหลักการของนายปรีดี พนมยงค์ ในการประกันสวัสดิการสังคมดังกล่าวนี้ก็คือ จะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ราษฎรทุกคนในจำนวนที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตด้วยปัจจัยที่จำเป็นต่างๆ เพื่อการนั้น การที่รัฐบาลจ่ายเงินเดือนให้กับราษฎร

ก็จะมีผลเท่ากับว่า ราษฎรมีฐานะเป็น "ข้าราชการ" ซึ่งในการนี้รัฐบาลก็อาจกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ เช่น ตั้งแต่ ๑๘ ปี ถึง ๕๕ ปี ต้องทำงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล และภายหลังจากนั้น ก็จะได้รับบำนาญไปตลอดชีวิต สำหรับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ก็มีหน้าที่ต้องเล่าเรียนและทำงานบ้างเล็กน้อยตามกำลังและความเหมาะสมของวัย อัตราเงินเดือนนั้นก็จะแตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถ โดยอัตราขั้นต่ำ (เทียบได้กับค่าจ้างขั้นต่ำในปัจจุบัน) จะต้องเพียงพอแก่การดำรงชีพตามอัตภาพ นายปรีดี พนมยงค์ มีความมั่นใจว่า ราษฎรโดยทั่วไปจะสมัครใจเข้า "รับราชการ" เพราะทำให้มีหลักประกันสวัสดิการที่มั่นคง ซึ่งในกรณีนั้นก็เป็นโอกาสของรัฐบาลที่จะใช้ประโยชน์กำลังแรงงานของชาติในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ตลอดจนการให้การศึกษา ฝึกอบรมวิชาชีพ และแม้กระทั่งการฝึกวิชาทหาร สำหรับในกรณีของสหกรณ์นั้น ราษฎรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ก็จะได้รับเงินเดือนจากสหกรณ์ และเป็นโอกาสของสหกรณ์ที่จะดำเนินการใช้ประโยชน์จากแรงงานและความรู้ความสามารถของสมาชิกในลักษณะเดียวกัน

๓๔. อย่างไรก็ตาม ตามแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ นั้น รัฐบาลหรือสหกรณ์ไม่จำเป็นจะต้องบังคับให้ราษฎรทุกคนเข้ามาอยู่ในโครงการสวัสดิการสังคมดังกล่าวนี้ บุคคล ๒ ประเภท ที่จะได้รับยกเว้นไม่ต้องเข้าอยู่ในโครงการสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดขึ้น ก็คือผู้ที่แสดงว่ามีฐานะและทรัพย์สินเพียงพอที่จะดำเนินชีวิตได้ตามลำพัง และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวของตนเองได้ประเภทหนึ่ง และบุคคลที่มีอาชีพอิสระ เช่น แพทย์ ทนายความ วิศวกร สถาปนิก ศิลปิน ฯลฯ ตลอดจนผู้ประกอบธุรกิจที่สามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ดังนั้น การประกอบอาชีพเป็นอิสระก็ยังกระทำได้ ซึ่งอยู่นอกระบบสวัสดิการสังคมที่มีความมุ่งหมายจะเป็นหลักประกันให้แก่บุคคลที่ช่วยตนเองโดยลำพังไม่ได้ นอกจากนั้น สำหรับบุคคลบางประเภท อันได้แก่ หญิงมีครรภ์ คนเจ็บป่วย คนพิการ เยาวชนในวัยศึกษา และคนชราที่พ้นวัยทำงานและได้รับบำนาญแล้วก็จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องทำงาน แต่จะได้รับเงินเดือน

หรือบำนาญเป็นปกติ สวัสดิการสังคมตามแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ เป็นสิ่งที่นานาอารยประเทศได้ถือปฏิบัติกันมาแล้วเป็นเวลาช้านาน หากเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทยซึ่งมีผู้ไม่เข้าใจในหลักการและเหตุผลอยู่มาก จนแม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นที่ไกลจากความสมบูรณ์ ในอดีตนั้น ข้อรังเกียจต่อสวัสดิการหรือการประกันสังคมมาจากความสับสนระหว่างเรื่องดังกล่าวกับการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ ต่อมาเมื่อได้มีการพยายามหลีกเลี่ยงความเข้าใจสับสนที่กล่าวถึง โดยผลักภาระความรับผิดชอบไปให้แก่วิสาหกิจเอกชนแม้เพียงบางส่วนก็ตาม ก็เกิดปัญหาว่าด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการของภาคเอกชน จนเกรงกันไปว่า สวัสดิการสังคมจะทำให้วิสาหกิจเอกชนเสียเปรียบในการแข่งขัน หรือในบางกรณีจะทำให้ต่างชาติไม่เต็มใจจะเข้ามาลงทุนในประเทศ

๓๕. นอกจากเรื่องการประกันสังคมแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ยังได้เสนอให้พิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างซึ่งเป็นวิสาหกิจเอกชนกับผู้เป็นลูกจ้าง ซึ่งการนั้นอาจนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน เช่น การนัดหยุดงานและการที่นายจ้างต้องปิดโรงงาน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในลักษณะใดก็ตาม ก็ย่อมเป็นผลเสียหายแก่ประเทศเป็นส่วนรวมทั้งสิ้น ในแนวความคิดของนายปรีดี พนมยงค์ นั้น ในหลักการ ความขัดแย้งดังกล่าวจะมีน้อยลงและไม่รุนแรงถ้าหากราษฎรที่เป็นลูกจ้างมีฐานะเป็นเจ้าของกิจการ เช่น ในกรณีที่เป็นสมาชิกสหกรณ์หรือเป็นข้าราชการหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจ อย่างไรก็ตาม การที่ในสมัยปัจจุบันมักจะมีข้อขัดแย้งค่อนข้างรุนแรงระหว่าง “นายจ้าง” กับ “ลูกจ้าง” ในกิจการของรัฐ เหตุผลก็คงจะเป็นเพราะการดำเนินกิจการของรัฐยึดแบบแผนของระบบทุนนิยมมิใช่สังคมนิยม เช่น รัฐวิสาหกิจก็เป็นรัฐวิสาหกิจทุนนิยม หรือสหกรณ์ก็เป็นสหกรณ์ทุนนิยม ดังนั้นการขัดแย้งก็ย่อมจะเป็นปรากฏการณ์ปกติในระบบเศรษฐกิจดังกล่าว

๓๖. นายปรีดี พนมยงค์ ให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษในเรื่องการพัฒนาฝีมือแรงงานซึ่งเป็นเครื่องกำหนดเงินเดือนหรือรายได้ของราษฎร ทั้งนี้รัฐบาล

จะต้องจัดการศึกษาให้ราษฎรอย่างทั่วถึง ซึ่งในกรณีที่เป็นคนของรัฐบาลหรือสมาชิกสหกรณ์แล้ว ก็พึงจะต้องบังคับให้ต้องศึกษาหรือรับการฝึกอบรมต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มผลิตภาพของแต่ละคน ตลอดจนเงินเดือน ค่าจ้างและรายได้ที่เพิ่มขึ้นตามมา นอกจากนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ยังได้วิเคราะห์ว่าการสูญเสียในทางเศรษฐกิจของประเทศไทยส่วนสำคัญเนื่องมาจากแรงงานที่สูญเสียโดยไม่ได้รับการใช้ประโยชน์แต่อย่างใด หรือได้รับการใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ ซึ่งการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานในประเด็นนี้ สำหรับสิ่งแวดล้อมในปี ๒๔๗๕ จำเป็นที่รัฐบาลจักต้องมีบทบาทหลักในการจัดการเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

เศรษฐกิจเทคโนโลยี

๓๗. ในกรอบความคิดทางเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญมาก ซึ่งการนี้ทำให้เศรษฐศาสตร์ของนายปรีดี พนมยงค์ มีความก้าวหน้าทันโลก นายปรีดี พนมยงค์ อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงใน "พลังการผลิต" กล่าวคือ มนุษย์ต้องการสินค้าและบริการเพื่อการดำรงชีพ ซึ่งการผลิตปัจจัยในการดำรงชีพก็ต้องมี "พลังการผลิต" ซึ่งประกอบด้วย "เครื่องมือการผลิต" และ "บุคคลที่สามารถทำและใช้เครื่องมือการผลิต" นายปรีดี พนมยงค์ ได้วิเคราะห์ต่อไปว่า "เครื่องมือการผลิต" ในปัจจุบันได้ก้าวหน้าไปมาก ดังนั้นหากสังคมใดไม่เปลี่ยนระบบให้สอดคล้องกับการพัฒนาของ "พลังการผลิต" แล้ว สังคมนั้นก็จะต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยสมาชิกของสังคมส่วนใหญ่ตกอยู่ในความยากจน และมีบุคคลเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ "เครื่องมือการผลิต" ก็คือเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์นั่นเอง และ "บุคคลที่สามารถทำและใช้เครื่องมือการผลิต" ก็คือนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร และบรรดาแรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ระบบสังคมที่จะพัฒนาให้ก้าวหน้า สามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างทั่วถึงก็คือระบบที่ยอมรับบทบาทและความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นประเด็นที่สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเริ่มมีการตื่นตัวกัน

๓๘. ในปี ๒๔๗๕ เมื่อเสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติสู่การพิจารณาในระดับนโยบายนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้ชี้ให้เห็นว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และมีความเจริญ

ก้าวหน้าจนกระทั่งสามารถสนองความต้องการของเศรษฐกิจและสังคมได้ในทุกๆ เรื่อง เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ทำให้ผลิตภาพในการผลิตของแรงงานเพิ่มสูงขึ้น นอกจากจะเป็นเครื่องช่วยทุ่นแรงของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ลดเวลาทำงานลงไปได้มาก โดยที่รายได้ไม่จำเป็นต้องลดลง นอกจากนั้น การใช้เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ในการผลิตก็ยังจะทำให้การได้เปรียบเสียเปรียบตามธรรมชาติของแรงงานระหว่างประเทศลดลงด้วย สำหรับในกรณีของสหกรณ์ในพื้นที่ชนบทที่สมาชิกจะต้องร่วมกันทำการผลิตนั้น การใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่จะมีความเป็นไปได้ แม้ว่าเทคโนโลยีดังกล่าวจะมีราคาแพง ซึ่งชาวนาชาวไร่แต่ละคนไม่อาจเป็นเจ้าของหรือนำมาใช้ได้ ซึ่งการนั้น จะเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น อันเป็นกุญแจไขไปสู่ความสุขสมบูรณ์และการหลุดพ้นจากความยากจน อย่างไรก็ตาม นายปรีดี พนมยงค์ ก็ตระหนักว่าเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้อาจก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานเพราะเทคโนโลยีจะช่วยประหยัดแรงงาน ทำให้การผลิตต้องการแรงงานในจำนวนที่ลดลง ซึ่งหากเป็นกิจการของเอกชนแล้ว คนงานบางส่วนก็จะถูกเลิกจ้าง ถ้าหากรัฐบาลเป็นผู้ประกอบการ ประโยชน์จากการลดความต้องการแรงงานอันเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์อาจตอบสนองแก่คนงานโดยการลดวันหรือชั่วโมงทำงานลง ซึ่งจะทำให้คนงานมีการพักผ่อนมากขึ้น และสามารถมีพลังงานและเวลาที่เหลือสำหรับดูแลครอบครัวและรับใช้กิจการสาธารณะ

๓๙. การที่นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอแนวความคิดที่จะจัดสวัสดิการและการประกันสังคมดังที่กล่าวถึงข้างต้น ได้มีผู้โต้แย้งว่า เมื่อราษฎรได้เปลี่ยนฐานะเป็นข้าราชการหมดแล้ว และได้รับเงินเดือนจากรัฐ ตลอดจนความคุ้มครองต่าง ๆ ก็จะทำให้บุคคลขาดความคิดริเริ่ม และจะปฏิบัติตนไปตามคำสั่งของรัฐบาล และแม้กระทั่งนักวิทยาศาสตร์ก็จะหมดกำลังใจและเครื่องจูงใจที่จะทำการวิจัยและค้นคว้าให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ ในเรื่องนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ยืนยันว่า ระบบเศรษฐกิจและสังคมตามแนวความคิดของตนมิได้จำกัดการศึกษาวิจัยแต่ประการใด เพราะนักวิทยาศาสตร์ก็ยังจะค้นคว้า

ทางวิชาการต่อไป โดยรัฐบาลจะมีรางวัลตอบแทนให้ ตลอดจนจะยอมรับในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิทางปัญญา และบรรดาสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นผลจากการวิจัยและพัฒนาของนักวิชาการเหล่านั้น ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้หนึ่งซึ่งให้ความเอาใจใส่และการสนับสนุนต่อการค้นคว้าวิจัยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ดังปรากฏในประวัติของราชบัณฑิตยสถานว่า ความดำริที่จะให้มีราชบัณฑิตยสถานขึ้นเมื่อปี ๒๔๗๖ ภายหลังการอภิวัฒน์ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น นายปรีดี พนมยงค์ กำลังมีภารกิจติดพันอยู่กับกฎหมายสำคัญ ๒ ฉบับ คือ พรบ. มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง และ พรบ. จัดระเบียบเทศบาล ต่อเมื่อหลวงวิจิตรวาทการได้ยกร่าง พรบ. ราชบัณฑิตยสถานเป็นโครงขึ้นมาแล้ว โดยอาศัยหลักและระเบียบการของฝรั่งเศส นายปรีดี พนมยงค์ และหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ (ต่อมาได้สถาปนาเป็นกรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์) ก็ได้ช่วยกันปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาประกาศใช้เป็นกฎหมาย

ดร. วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร
ตำแหน่งปัจจุบัน ราชบัณฑิตสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

นายปรีดี พนมยงค์ ครั้งเดินทางไปประเทศในยุโรป
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ เพื่อขอแก้ไขสนธิสัญญาต่างๆ

ภาคผนวก

บันทึกการแสดงนิทรรศการศิลปกรรมกลางแจ้ง
“ประชาธิปไตยในแง่งาม”
๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย

๑๐-๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓

ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ทางเท้าถนนราชดำเนินกลาง

หน้าร้านอาหารเมธาวลัยศรแดง หน้าบริษัทเมืองโบราณ

จนถึงบริเวณสี่แยกคอกวัว

โครงการนิทรรศการศิลปกรรมกลางแจ้ง
"ประชาธิปไตยในแง่งาม"
๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย

หลักการและเหตุผล

ด้วยในปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ เป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดกิจกรรมเฉลิมฉลองในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อสังคมไทยและมนุษยชาติ สำหรับกิจกรรมทางด้านศิลปกรรม ได้จัดโครงการเพื่อร่วมในการเฉลิมฉลองดังกล่าว ประกอบด้วยโครงการทางศิลปกรรม ๓ โครงการ ด้วยกัน ได้แก่

๑. โครงการศิลปะเด็กและเยาวชน หัวข้อ "ความดี" เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์

๒. โครงการนิทรรศการภาพศิลปะรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ เนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

๓. โครงการศิลปกรรมกลางแจ้ง "ประชาธิปไตยในแง่งาม" ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการยกย่องรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

๒. เพื่อส่งเสริมให้ศิลปินทัศนศิลป์ร่วมมือกับบุคคลวงการต่างๆ แสดงออกด้วยการสร้างสรรค์ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย สังคม และสันติภาพ

๓. เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนแสดงออกทางศิลปกรรม โดยมุ่งเน้นปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมทางสังคม

๔. เพื่อส่งเสริมงานด้านศิลปกรรมให้ได้มีส่วนสร้างความงดงามให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองน่าอยู่

๕. เพื่อเป็นการเผยแพร่งานศิลปกรรมต่อสาธารณชนในวงกว้าง

๖. เพื่อให้เห็นความสำคัญระหว่างชุมชนเมืองกับการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย

เจ้าของโครงการ

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโสฯ และสถาบันปรีดี พนมยงค์

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโสฯ

ประธาน : ศักดิชัย บำรุงพงศ์

กรรมการ : ดุษฎี บุญทัศนกุล ทวีศักดิ์ ใยเมือง นิวัติ กองเพียร สุพจน์ แจ้งเร็ว อำนาจ เย็นสบาย สมชาย วัชระสมบัติ

กรรมการและเลขานุการ : สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

คณะกรรมการดำเนินงาน

พิทักษ์ ปิยะพงษ์ สินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย สมชาย วัชระสมบัติ อมร อมรรัตนานนท์ ทวีศักดิ์ ใยเมือง ทองขาว ทวีปรังษีนุกูล โชคชัย ตักโพธิ์ ผดุง พรมมูล อำนาจ เย็นสบาย สาโรจน์ เผือกสำลี ประเสริฐ ฤทธิสำเริง ไมตรี หอมทอง กฤติยา กาวีวงศ์ เด่นพงษ์ วงศ์ศาโรจน์ นิมิตร พิพิธกุล ธีระวัฒน์ มุลวิไล วรพจน์ โอสถาภิรัตน์ รัชนี วิศิษฎ์วโรดม ธวัชชัย หอมทอง อธิรัฐ อนันต์ประเสริฐ

กองเลขานุการ

อธิรัฐ อนันต์ประเสริฐ นงค์ลักษณ์ เหล่าวอ จารุนนท์ พันธชาติ เดชา

รินทพล ศุภเลิศ กิจขจรไพบูลย์ กุล หลุ่มชมแข สมชาย สนตะคุ ผิวน้ำ เฉลิมญาติ

บันทึกวีดีทัศน์

นิดา กาญจนเวชกุล

ถ่ายภาพ

ชวิน ถวัลย์ภิยโย

กิจกรรม

- เชิญศิลปินทัศนศิลป์ คณาจารย์ และนักศึกษาศิลปะสร้างผลงานศิลปะการจัดวาง ศิลปะสื่อการแสดง ศิลปะการเขียนภาพสด
- เชิญชวนเด็กและเยาวชนร่วมเขียนภาพสดกับศิลปินทัศนศิลป์ในระหว่างการจัดแสดงงาน

วันเวลาและสถานที่แสดงงาน

๑๐-๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓ บริเวณลานอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ทางเท้าถนนราชดำเนินกลาง ตั้งแต่หน้าร้านอาหารเมธาวลัยศรแดง หน้าบริษัทเมืองโบราณ ไปจนถึงทางเท้าอนุสรณสถาน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และสี่แยกคอกวัว

ผลที่ได้รับ

ศิลปินอิสระ คณาจารย์ นักศึกษาศิลปะ เด็กและเยาวชนผู้รักศิลปะร่วมกันสร้างสรรค์งานศิลปกรรมกลางแจ้งได้อย่างสอดคล้อง เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปซึ่งเดินทางผ่านได้ชมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยและเห็นความสำคัญของการมีสันติภาพ โดยมีสุนทรียภาพทางทัศนศิลป์เป็นเครื่องโน้มนำ

ตารางการจัดแสดงนิทรรศการศิลปกรรมกลางแจ้ง
"ประชาธิไตยในแง่งาม"
๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๓

การแสดงศิลปะสื่อ บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

เวลา ๒๓.๐๐ น.	การแสดงชุด "เบิกฟ้าบายศรีสู่ขวัญ ประชาธิปไตยไทย" จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สู่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยตัวแทนศิลปินทุกกลุ่ม
เวลา ๒๔.๐๐ น.	การแสดงชุด "ภควัทคีตา" โดย คัสสุระ คัง และคณะศิลปินนานาชาติ ญี่ปุ่น อินเดีย ไทย

วันที่ ๑๑ - ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓

เวลา ๐๖.๐๐ - ๐๘.๐๐ น.	การแสดงสด ชุด
และ	"๑๐๐ ปี ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย"
เวลา ๑๗.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.	โดยกลุ่มศิลปินเพื่อ ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
เวลา ๑๔.๐๐ น.	เด็กและเยาวชนจากที่ต่างๆ ร่วมเขียนภาพสดกับศิลปิน หัวข้อ "ประชาธิปไตยในแง่งาม"

- การแสดงศิลปะสื่อ บริเวณสี่แยกคอกวัว

  โดย ศิลปินอิสระ กลุ่มอุกกาบาต กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว กลุ่มมรดกใหม่ ฯลฯ

- การแสดงศิลปะจัดวางบริเวณลานอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ทางเท้าหน้าร้านอาหารเมธาวลัยศรแดง ถนนราชดำเนินจนถึงสี่แยกคอกวัว

โดย คณาจารย์ นักศึกษาจากสถาบันศิลปะทั่วประเทศและศิลปินอิสระจากทั่วสารทิศ

วันที่ ๑๐ - ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓

- นิทรรศการศิลปะเด็กและเยาวชน บริเวณคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชมผลงานสร้างสรรค์ศิลปะของศิลปินอาวุโสของประเทศไทย ศิลปินอิสระ คณาจารย์ นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาศิลปะต่างๆ อาทิ มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ศูนย์กลางเทคโนโลยีราชมงคล (คลองหก) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี กลุ่มธรรม กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว กลุ่มโปรเจ็ค ๓๐๔ กลุ่มอุกกาบาต กลุ่มบีฟลอร์ กลุ่มศิลปินอิสระ เด็กและเยาวชนรักประชาธิปไตย ฯลฯ

ชื่อผลงาน : เบิกฟ้าบายศรีสู่ขวัญประชาธิปไตย

รูปแบบ : เป็นขบวนพิธีกรรม เริ่มจากอนุสาวรีย์นายปรีดี พนมยงค์ ลานหน้าตึกโดมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สู่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยใช้เครื่องเคาะจังหวะเป็นตัวนำก่อนเคลื่อนขบวนให้แสดงการคารวะรำลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปี ที่แล้ว เมื่อเดินไปถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย แล้วเริ่มพิธีบายศรีสู่ขวัญอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

---

* *หน้า ๔๔ - ๔๘ ภาพจากงานบันทึกการแสดงนิทรรศการศิลปกรรมกลางแจ้ง "ประชาธิปไตยในแง่งาม" ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย*

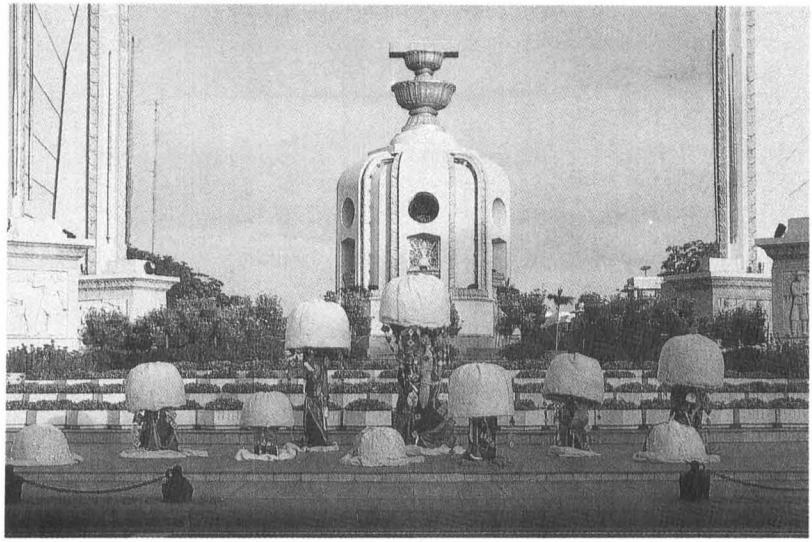

ชื่อผลงาน : กำเนิดของเห็ด

รูปแบบ : เห็ดใหญ่น้อยจำนวนมาก โดยใช้ผ้ากำมะหยี่ เครื่องแขวนวัฒนธรรมพื้นบ้าน มาสร้างเป็นรูปเห็ดขนาดใหญ่

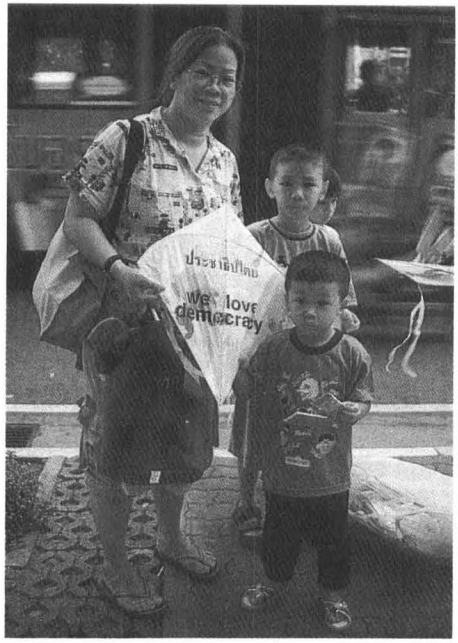

ชื่อผลงาน : ร่วมสร้างฝัน

รูปแบบ : ว่าวจำนวน ๑๐๐ ตัว มีข้อความเช่น "เรารักประชาธิปไตย" ปรากฏอยู่บนว่าว

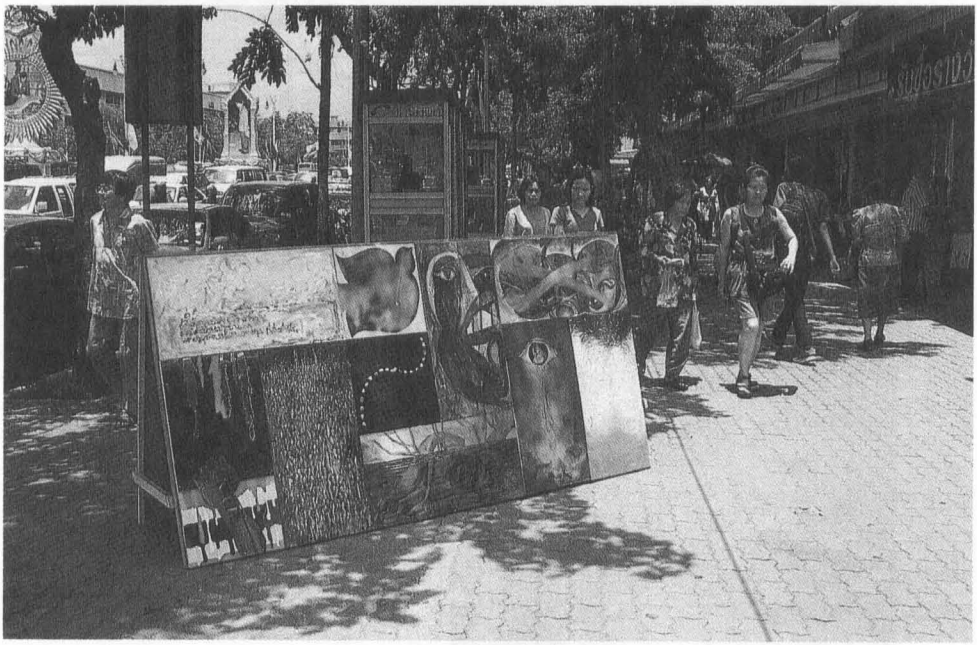

ชื่อผลงาน : ร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์

รูปแบบ : ให้ศิลปินสร้างผลงานศิลปะลงบนเฟรมขนาด ๔๐ x ๔๐ เซนติเมตร และขนาด ๔๐ x ๘๐ เซนติเมตร หลายเฟรม แล้วนำกลับมาเรียงอยู่ในภาพเดียวกันขนาดเท่าไม้อัดตามแนวนอน

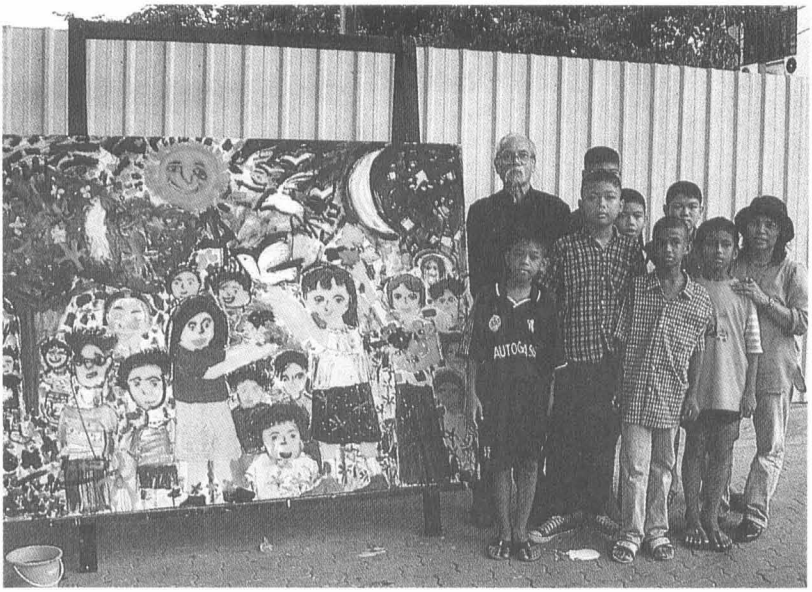

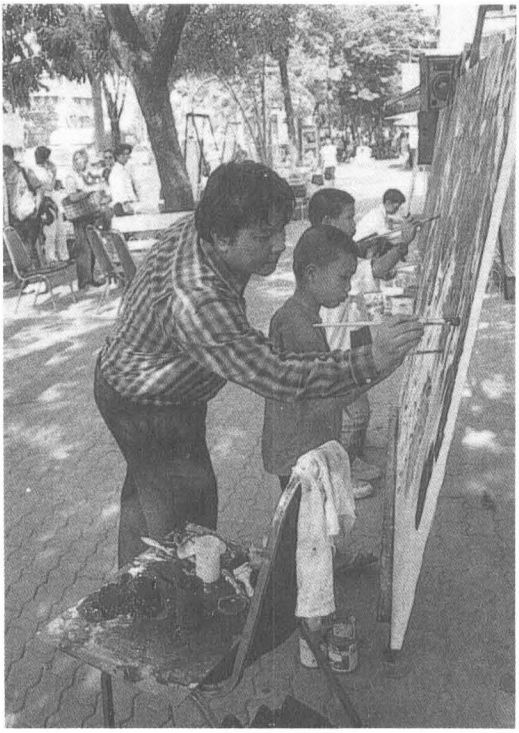

ศิลปะการเขียนภาพสด :
ประชาธิปไตยในแง่งาม
รูปแบบ :
ให้เด็กและเยาวชนเขียนภาพสด
ลงบนเฟรมขนาด
๑.๕๐ เมตร x ๒.๐๐ เมตร
ร่วมกับศิลปิน

ชื่อผลงาน : เด็ก

รูปแบบ : หล่อปูนพลาสเตอร์รูปเด็กท่าทางต่างๆ ผูกแขวนกับเปลและวางตามพื้น จัดให้สวยงาม

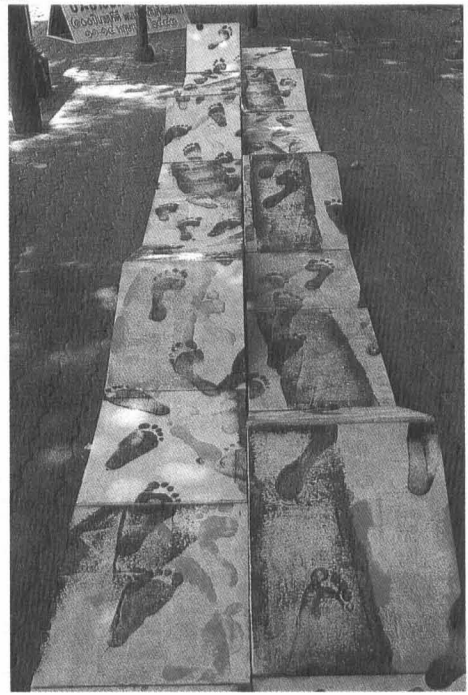

ชื่อผลงาน :

ถนนประชาธิปไตย

รูปแบบ :

นำเฟรมมาตั้งบนทางเท้าหน้าธนาคารออมสิน มีรอยเท้าคนเหยียบย่ำบนเฟรมด้วยสีต่างๆ

ภาคผนวก

(พิเศษ)

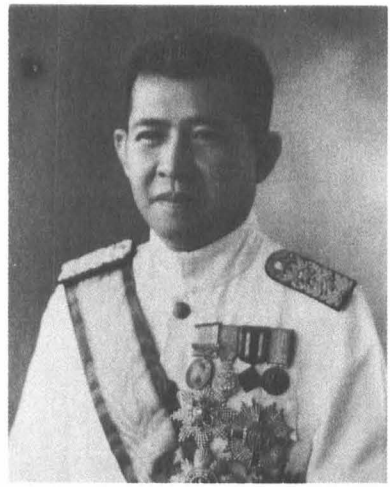

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘)

สถาบันพระมหากษัตริย์
กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพทุกๆ ท่าน ในการกล่าวเรื่อง คุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อสังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสัจธรรม สัจธรรมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิดวิกฤตและเสื่อมสลายไป นี้เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์กร สถาบัน บริษัท ตลอดไปจนถึงอารยธรรมต่างๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น อารยธรรมเหล่านี้ล้วนเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ ๓๐๐ ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติทางอุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจ และการแผ่ขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตกไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เชี่ยวกรากไปทั้งโลก กระทบประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วไป การที่ประเทศต่างๆ จะปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะการที่จะปรับวิธีคิดและปรับโครงสร้าง ไม่ว่าสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยากมาก ประเทศต่างๆ จึงประสบภัยพิบัตินานัปการ เช่น ความขัดแย้ง สงคราม ความผันผวนรุนแรงในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ และโดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ ทรงพยายามปรับประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัยใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทย เพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่ายๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่

จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๐ โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ความรุนแรงได้ ดังที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหารที่เรียกว่า กบฏในรัชกาลที่ ๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า The Great Depression of ๑๙๓๐ เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่งที่เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหารุนแรงต่างๆ เข้าใส่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นอุบัติเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่างๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์รวมทางการเมืองอันเป็นจุดที่ล่อแหลมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ซึ่งพ้นอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าทางการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิด บทบาท และพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ทั้งในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลังจากนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ปรีดี คือผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติครับ ประสบการณ์ตรงอาจจะหลอกเราได้ เช่น ประสบการณ์โดยตรงกับพื้นผิวโลกจะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกวี่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลม จากประสบการณ์ตรงจะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้าและตกทางทิศตะวันตกอยู่ทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสบการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดี เช่นกัน ได้มีผู้จงใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจทางการเมืองและในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับการเล่าลือประดุจเรื่องดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไปด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชัง ความเป็นปฏิปักษ์ และความแตกร้าว ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมาก เป็นสังคมทอนกำลัง จนไม่มีกำลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ปรีดี ซึ่งมีเป็นอเนกประการ ถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลังของประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจารย์ปรีดีพยายามวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาสิทธินอกอาณาเขตที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง ๑๐ ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกไทย ยกทัพเข้ามาประเทศไทย และบังคับให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามพันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีใน

ฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ชิงประกาศสันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ ประเทศไทยไม่มีกรณีสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตรให้รับรองอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทย จากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตร จากคุณูปการในการรักษาบ้านเมืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่งรัฐบุรุษอาวุโส เป็นคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้านเมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงานเพื่อประเทศชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญในการก่อให้เกิดประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ เชิดชู และพยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รักษาบ้านเมืองไว้ในยามคับขัน ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่าอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นคนดีศรีสยามโดยแท้

การที่มีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีถึงขนาดนี้ เป็นเรื่องหาได้ยาก ควรที่สังคมไทยโดยเฉพาะอนุชนคนรุ่นหลังจะได้รู้ความจริง มีความภูมิใจในความดีของเพื่อนร่วมชาติที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบันดาลใจที่จะทำความดีเพื่อชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๓ หรือตรงกับ ค.ศ.๑๙๐๐ ในปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือปี พ.ศ.๒๕๔๓ ปีข้างหน้านี้ท่านจะมีชาตกาลครบ ๑ รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะกระทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้สังคมไทยระลึกรู้ถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังในชาติบ้านเมืองในการที่จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า รัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพจัดงานโดยจะเรียกว่า “งานฉลอง

๑ ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย" หรือ "๑ ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม" หรือชื่ออื่นในทำนองนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดินเกิด นอกจากนั้นรัฐบาลควรจะดำเนินการเสนอให้ UNESCO ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับรู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้จะเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และมงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคลเกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมีความกตัญญูกตเวทีต่อคนที่มีบุญคุณ สังคมที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อคนที่ควรกตัญญูกตเวที ย่อมเป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ นี้ หรือ ค.ศ.๒๐๐๐ จะเป็นปีแห่งชาตกาลครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงามความดีสูงสุดมากกว่า ๑ คน ไม่ใช่ข้อเสียหายอะไร ตรงข้าม กลับจะเป็นไปในทางที่เป็นคุณยิ่งขึ้น เรายิ่งมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมากคนเท่าใดที่จะให้โลกได้รับรู้ ยิ่งเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะล่วงพ้นการคิดอย่างขาดวุฒิภาวะ หรือคิดอย่างเด็กๆ ว่า ถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยกข้าง แยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมามากเกินแล้ว ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยทอนกำลังกันเองมามาก จนสังคมอ่อนแอ ถึงเวลาที่เราจะสร้างความรักความสมานฉันท์ ความเป็นมงคล ให้เกิดขึ้นในชาติบ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลังของแผ่นดินหรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานาประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิดขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ขอขอบพระคุณครับ

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี

เรื่อง การเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญบรรจุไว้ในปฏิทินของยูเนสโก

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ ในการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปยังองค์การยูเนสโก เพื่อขอให้องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (Anniversaries of great personalities and historic events) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีแห่งชาตกาล และให้ความเห็นชอบโครงการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้ เนื่องจากในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ซึ่งประกอบคุณงามความดีอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการศึกษา สันติภาพ ตลอดจนประชาธิปไตยแก่ชาวไทยและชาวโลก และเป็นผู้ที่ได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และราษฎรไทย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัฐบุรุษอาวุโส นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติที่จะทำนุบำรุงบ้านเมืองต่อไป

ประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ คือ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
๒. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)
๓. ประธานรัฐสภา
๔. ประธานศาลฎีกา
๕. ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์
๖. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล
๗. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา
๘. นายชวน หลีกภัย
๙. ม.ร.ว.เทพ เทวกุล
๑๐. นายนิคม จันทรวิทุร
๑๑. นายประมวล สภาวสุ
๑๒. นายประเวศ วะสี
๑๓. นายพนัส สิมะเสถียร
๑๔. นายมารุต บุนนาค
๑๕. นายระพี สาคริก
๑๖. นายสถาพร กวิตานนท์
๑๗. นายสุธี สิงห์เสน่ห์
๑๘. นายเสน่ห์ จามริก
๑๙. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๒๐. นายเสริมศักดิ์ การุณ
๒๑. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
๒๒. นายอุทัย พิมพ์ใจชน

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๔. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๕. ประธานมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป
๖. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก.สัมพันธ์

กรรมการ

๗. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
๘. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑๐. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ
๑๑. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๑๒. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข

๑๓. ผู้แทนสำนักงบประมาณ
๑๔. ผู้แทนกรมธนารักษ์
๑๕. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย
๑๖. ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย
๑๗. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้แทน
๑๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือผู้แทน
๑๙. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๒๐. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย
๒๑. ผู้แทนมูลนิธิปรีดี พนมยงค์
๒๒. ผู้แทนมูลนิธิป๋วย อึ๊งภากรณ์
๒๓. ผู้แทนมูลนิธิโกมล คีมทอง
๒๔. ผู้แทนมูลนิธิชูวิทย์ โอวาทวงษ์
๒๕. ผู้แทนมูลนิธิดวงประทีป
๒๖. ผู้แทนมูลนิธิเด็ก
๒๗. ผู้แทนมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
๒๘. ผู้แทนมูลนิธิสือสร้างสรรค์
๒๙. ผู้แทนมูลนิธิบูรณะชนบท
๓๐. ผู้แทนสถาบันสันติประชาธรรม
๓๑. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์
๓๒. ผู้แทนสมาคมสิทธิเสรีภาพแห่งประเทศไทย
๓๓. ผู้แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
๓๔. ผู้แทนคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย
๓๕. ผู้แทนองค์กรเครือข่ายเดือนตุลา
๓๖. ผู้แทนสมัชชาคนจน
๓๗. เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
๓๘. นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓๙. ประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๔๐. นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ
๔๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๔๒. นายปรีชา สุวรรณทัต
๔๓. นายพินิจ จารุสมบัติ
๔๔. นายพีรพันธ์ พาลุสุข
๔๕. นายโภคิน พลกุล
๔๖. นายสมคาด สืบตระกูล
๔๗. นายอดิศร เพียงเกษ
๔๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๔๙. นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์

๕๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการและเลขานุการ
๕๑. นายพนม เอี่ยมประยูร กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. นายพิภพ ธงไชย กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๒. ประธานมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ประธานกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

กรรมการ

๓. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๔. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์
๕. นางสาวิตรี สุวรรณสถิตย์
๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศึกษาและประมวลผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
๑๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
๑๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่ เกียรติคุณ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ สำหรับเด็กและเยาวชน
๑๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
๑๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดประกวดภาพยนตร์ รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
๑๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัล ปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ
๑๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
๒๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
๒๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
๒๔. นางชุลีพร เกษโกวิท
๒๕. นางดุษฎี บุญทัศนกุล
๒๖. นายประณิต ภูมิถาวร
๒๗. นายวิษณุ วรัญญู
๒๘. นางวาณี สายประดิษฐ์
๒๙. นายสันต์ หัตถีรัตน์
๓๐. นายสุรพล นิติไกรพจน์
๓๑. นายเหวง โตจิราการ
๓๒. นายพนม เอี่ยมประยูร กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๓๓. นายพิภพ ธงไชย กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
๓๔. นางสาววรรณี สำราญเวทย์ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๓๕. นายกมล กมลตระกูล กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

คณะอนุกรรมการดำเนินงาน

๑. อนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์ ประธานอนุกรรมการ
๒. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
นายวิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการ
๓. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๔. อนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๕. อนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
นางสาววารี หะวานนท์ ประธานอนุกรรมการ
๖. อนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายมานิจ สุขสมจิตร ประธานอนุกรรมการ
๗. อนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ประธานอนุกรรมการ

๘. อนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประธานอนุกรรมการ

๙. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก
นายสัมผัส พึ่งประดิษฐ์ ประธานอนุกรรมการ

๑๐. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณรัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ สำหรับเด็กและเยาวชน
ผู้แทนมูลนิธิเด็ก ประธานอนุกรรมการ

๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
นายสันติสุข โสภณสิริ ประธานอนุกรรมการ

๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
นายโดม สุขวงศ์ ประธานอนุกรรมการ

๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ
นายเสม พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ

๑๔. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ

๑๕. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายสุภัทร สุคนธวัต ประธานอนุกรรมการ

๑๖. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นายกิตติศักดิ์ ปรกติ ประธานอนุกรรมการ

๑๗. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ

๑๘. อนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

ให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในการนี้ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการใดๆได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๐

(พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๔๕/๒๕๔๑

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของรัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้ปรับปรุงชื่อคณะกรรมการฯ เป็นคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

๒. ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

. . . . . .

นายอดุล วิเชียรเจริญ

คณะกรรมการอำนวยการ

. . . . . .

นายนรนิติ เศรษฐบุตร — รองประธานกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

. . . . . .

๑. นายนรนิติ เศรษฐบุตร — รองประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ

กรรมการ

๒. นางจารุพร ไวยนันท์
๓. นายจริย์วัฒน์ สันตะบุตร
๔. นายโชคชัย สุทธาเวศ
๕. นายสมเกียรติ อภิญญาชน
๖. นายบัณฑูร ล่ำซำ
๗. นายครรชิต ตัมพานุวัตร
๘. นายภูวดล ทรงประเสริฐ
๙. นางสุทธาสินี วัชรบูรณ์
๑๐. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

คณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

. . . . . .

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของนายปรีดี พนมยงค์

๑. ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายนิคม จันทรวิทุร
๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล
๔. นายปรีดี เกษมทรัพย์
๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์
๖. นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร
๗. นายประชุม โฉมฉาย
๘. นายสมจิตต์ อินสิงห์
๙. นายสัมผัส พึ่งประดิษฐ์
๑๐. นายสะอาด พิมพ์สวัสดิ์
๑๑. นายระวิ ฤกษ์จำนง
๑๒. นายสงัด ศรีวณิก
๑๓. นายศุขปรีดา พนมยงค์
๑๔. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา
๑๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๑๖. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์

๑๗. นางสาวปราณี กุรุพิณฑารักษ์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาติ

๑. นายวิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
๓. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๔. อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
๕. รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๖. ผู้อำนวยการกองสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๗. ผู้อำนวยการกองการสังคม กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
๘. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์
๙. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์
๑๐. นายพนม เอี่ยมประยูร

๑๑. นายประณิต ภูมิถาวร อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวสุทธิลักษณ์ จงอุดมสุข อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางยุพิน โภคฐิติยุกต์
๓. นายภัทรพงศ์ ศรีเธียรอินทร์
๔. นายหริรักษ์ สูตะบุตร
๕. นายอัคนี อรัณยกานนท์
๖. นายคณิต พีชวณิชย์ อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นางสมศรี กัณฑพงศ์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายจรัญ โฆษณานันท์
๓. นายชัยวัฒน์ บุนนาค
๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์
๕. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์
๖. นายพนม เอี่ยมประยูร
๗. นางวาณี สายประดิษฐ์
๘. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์
๙. นายสันติสุข โสภณสิริ
๑๐. นางสุภาพ ดวงไสว อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. นางชนันดา ธีญะวุฒิ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายกสมาคมธรรมศาสตร์
๒. นายดำรงค์ กฤษณมระ
๓. นายประมวล สภาวสุ
๔. นายพนัส สิมะเสถียร
๕. นายสุธี สิงห์เสน่ห์
๖. คุณวารี หะวานนท์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นางจารุพร ไวยนันท์
๘. นายชัชวาลย์ ศรศรี
๙. นายทองมา หงส์ลดารมภ์
๑๐. นายนริศ ชัยสูตร
๑๑. นางสาวประนอม โฆวินวิพัฒน์
๑๒. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์
๑๓. นายวีระ มานะคงตรีชีพ
๑๔. นายสงคราม ชัยประวัติดำรงค์
๑๕. นายสม จาตุศรีพิทักษ์
๑๖. นายสมชาย สกุลสุรรัตน์
๑๗. นายสุขสันต์ จิรจริยาเวช
๑๘. นายอุทัย อัครพัฒนากูล
๑๙. ผู้อำนวยการกองคลัง
๒๐. หัวหน้างานการเงิน
๒๑. นางสาววรรณี สำราญเวทย์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล ฉายาวัฒนะ
๓. นายบำรุง สุขพรรณ์
๔. นางสาววิภา สุขกิจ
๕. นายสมหมาย ปาริจฉัตต์
๖. นายกำแหง ภริตานนท์
๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษ์
๘. นางผานิต พูนศิริวงษ์
๙. นายวิทยา ตัณฑสุทธิ์
๑๐. นายสุวัฒน์ ทองธนากุล
๑๑. นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์
๑๒. นายสมชาย กรุสวนสมบัติ
๑๓. นายดำฤทธิ์ วิริยะกุล
๑๔. นายชวรงค์ ลิมปัทมปาณี
๑๕. นางวัชรินทร์ วาณิชา
๑๖. นายสมเจตน์ ชวนชาติ
๑๗. นายคณิต พีชวณิชย์
๑๘. นายมนูญ พุฒทอง
๑๙. นายคณัศ พันธรักษ์ราชเดช
๒๐. นายปราโมช สัมชุกร
๒๑. นายสมภพ ศรีสมวงศ์
๒๒. นางกรรณิการ์ วิริยะกุล
๒๓. นายทวีสิน สถิตย์รัตนชีวิน
๒๔. นายสมณา นทีไวทัยวะ
๒๕. นายธวัชชัย ไพรินทราภา
๒๖. นางอุบล แป๊ะยิ้มล่อง
๒๗. นางสาวสุภาณี แก้วมณี

๒๘. นางนุตรฮายาตี โกศลศักดิ์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

๑. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายชูชาติ หมื่นอินกุล
๓. นายทวีศักดิ์ ใยเมือง
๔. นายนิวัติ กองเพียร
๕. นายสุพจน์ แจ้งเร็ว
๖. นางดุษฎี บุญทัศนกุล
๗. นายอำนาจ เย็นสบาย

๘. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑. นายสัมผัส พึ่งประดิษฐ์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายระวี ฤกษ์จำนง
๓. นายกมล กมลตระกูล
๔. นายคณิต พีชวณิชย์
๕. นายพิรุณ ฉัตรวนิชกุล
๖. นายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์
๗. นายสมจิตต์ อินสิงห์
๘. นายสันติสุข โสภณสิริ

๙. นายสุภรณ์ พรหมพันธุม อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายสมชาย หอมละออ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

๑. นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล กมลตระกูล
๓. นางกาญจนา กาญจนสุต
๔. นายจรัล ดิษฐาอภิชัย
๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๖. นางดุษฎี บุญทัศนกุล
๗. นายธีรพัฒน์ อัศวสังสิทธิ
๘. นางปฏิญญา ศรีธัญญรัตน์
๙. นายพิรุณ ฉัตรานิชกุล
๑๐. นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

๑๑. นายสมบัติ บุญงามอนงค์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

๑. พระไพศาล วิสาโล อนุกรรมการที่ปรึกษา
๒. นายสันติสุข โสภณสิริ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวฐิติมา คุณติรานนท์
๔. นายธำรง ปัทมภาส
๕. นางสาวนงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์
๖. นางสาวนารี แซ่ตั้ง
๗. นายนิพนธ์ แจ่มดวง
๘. นายวรพงศ์ เวชมาลีนนท์
๙. นายสมเกียรติ มีธรรม
๑๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ

๑๑. นายสุรสม กฤษณะจูฑะ อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก

๑. นายโดม สุขวงศ์ ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอดิศักดิ์ เซ็กรัตน์ รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางณิชชา จริยเศรษฐการ
๔. นายภาณุ อารี
๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๖. นางสาวชลิดา เอื้อบำรุงจิต อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นางสาววิมลรัตน์ อรุณโรจน์สุริยะ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ

๑. นายเสม พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายโคทม อารียา
๓. นายเดช พุ่มคชา
๔. นางธีรนาถ กาญจนอักษร
๕. นายมาร์ค ตามไท
๖. นายวิษณุ วรัญญู
๗. นายพิภพ ธงไชย อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๑. นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางดุษฎี บุญทัศนกุล
๓. นายสมคาด สืบตระกูล
๔. นายประเดิมชัย บุญช่วยเหลือ
๕. นายชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์
๖. นายอนันต์ วิริยะพินิจ อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นายก่อพงษ์ ดอนสกุล อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์
๒. นายทิวา เงินยวง
๓. นายพระนาย สุวรรณรัฐ
๔. นายเฉลียว จรัสศรี
๕. นายสุภัทร สุคนธวัต ประธานอนุกรรมการ
๖. นายปัญญา น้ำเพชร รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นายกฤษดา ณ ป้อมเพชร
๘. พันเอก (พ) ชยันต์ อัมพุนันท์
๙. นายยงยศ เล็กกลาง
๑๐. นายนิเวศ พันธ์เจริญวรกุล
๑๑. นายสมยศ พฤกษาเกษมสุข
๑๒. นายจรัล ดิษฐาอภิชัย
๑๓. นางสาวนัยนา สุภาพึ่ง
๑๔. นายสันติ จียะพันธ์
๑๕. นางสาวดวงใจ สุภาพึ่ง
๑๖. นางสาวชลลดา บุญเกษม อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

๑. นายกิตติศักดิ์ ปรกติ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายอภิชัย พันธเสน
๓. นายเกษียร เตชะพีระ
๔. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์
๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ
๖. นายธีรยุทธ บุญมี
๗. นายพนม เอี่ยมประยูร
๘. นายวรพจน์ วิศรุตพิชญ์
๙. นายประชา หุตานุวัตร
๑๐. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

๑. นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายไชยันต์ รัชชกูล
๓. นายเดช พุ่มคชา
๔. นายบัณฑร อ่อนดำ
๕. นางสาวพรเพ็ญ ฮันตระกูล
๖. นายวิทยา สุจริตธนารักษ์
๗. นางวิระดา สมสวัสดิ์ อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

๑. นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์
๓. นายพิภพ ธงไชย
๔. นายสมเกียรติ วรปัญญาอนันท์
๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย
๖. นางสาววรรณี สำราญเวทย์ อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นางวิภา เกตสระ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๘. นางสาววรรณวิภา แสงสารพันธ์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ให้แต่ละฝ่าย

๑. จัดทำแผนงานและรายละเอียดของงานที่จะจัดทำ โดยจะต้องอยู่ในขอบเขตของรายละเอียดของงานตามที่เสนอไว้ในโครงการ โดยเน้นว่าต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒. ระบุว่าเป็นแผนงานของฝ่ายใดและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนงานแต่ละเรื่อง
๓. จัดทำงบประมาณทั้งด้านรายรับและรายจ่าย รวมทั้งระบุแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงาน
๔. จัดทำตารางเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
๕. เสนอแผนงานที่ได้จัดทำขึ้น ต่อคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพิจารณานำเสนอให้คณะกรรมการอำนวยการอนุมัติและให้ความสนับสนุน และ
๖. ดำเนินการตามแผนงานที่ได้รับอนุมัติให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๐

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๔๗/๒๕๔๒

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๓ จะเป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๔๕/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๑ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลดังมีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

. . . . . .

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ท่าพระจันทร์ กรรมการ

คณะอนุกรรมการ

. . . . . .

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

๑. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประธานอนุกรรมการ
๒. นายสมชัย ศรีสุทธิยากร รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์
๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์
๕. นางสาวสุวดี เมฆา
๖. ประธานชมรมนักศึกษาเรียนดีจากชนบท
๗. นางวนิดา จันทนทัศน์ อนุกรรมการและเลขานุการ
๘. นางสาวดาวเรือง แนวทอง อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

อนุกรรมการ

๑. นายสมชาย วัชระสมบัติ
๒. นายสาโรช เผือกสำสี

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

นางสาวสุรัสวดี หุ่นพยนต์ อนุกรรมการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

อนุกรรมการ

๑. นายศิริลักษณ์ ปั้นบำรุงกิจ
๒. นายคัมภีร์ ดิษฐกรณ์
๓. นายจเร พันธ์เปรือง
๔. นายศุภพงศ์ ขจรทิพย์

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการโครงการอนุสรณ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. นายสมคาด สืบตระกูล ที่ปรึกษา
๒. นายนิเวศ พันธ์เจริญวรกุล รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายนุกูล ทานาค อนุกรรมการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

นายจรัล ดิษฐาอภิชัย อนุกรรมการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

นายโชคชัย สุทธาเวศ อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๒

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

ประกาศ
อานันทมหิดล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญๆ มาแล้วหลายตำแหน่ง จนในที่สุดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และปรากฏว่า ตลอดเวลาที่นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งเหล่านี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความปรีชาสามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นเอนกประการ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่ปรึกษากิจราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอน ๗๐ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘)

ที่ กต 0804/3367

กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา กทม. 10400

23 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง องค์การยูเนสโกประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญของโลก

เรียน ประธานคณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก (ดร.วิเชียร วัฒนคุณ)

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ ทม 0701/4392 ลงวันที่ 24 กันยายน 2542

ตามหนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อ้างถึงแจ้งมติของคณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก มอบหมายให้ ดร. วิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการฯ และ ดร.ประณิต ภูมิถาวร อนุกรรมการและเลขานุการ เดินทางไปร่วมสังเกตการณ์และติดตามการประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 157 ขององค์การยูเนสโก ระหว่างวันที่ 5 - 22 ตุลาคม 2542 ความแจ้งอยู่แล้วนั้น

กระทรวงการต่างประเทศได้รับรายงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสว่า เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2542 ที่ประชุมคณะกรรมาธิการ (Commission) 1 ของการประชุมสมัชสามัญ (General Conference) ขององค์การยูเนสโก ได้พิจารณารับรองการเสนอให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เป็นบุคคลสำคัญของโลก ตามการเสนอของคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) และ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 ในที่ประชุมสมัยสามัญ (General Conference) ครั้งที่ 30 ขององค์การยูเนสโก ได้มีมติประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เป็นบุคคลสำคัญของโลกอย่างเป็นทางการแล้ว และจะมีการจัดพิมพ์การเฉลิมฉลองบุคคลและเหตุการณ์สำคัญเป็นรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกต่อไปโดยองค์การยูเนสโกจะเข้าร่วมเฉลิมฉลองด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชูชัย เกษมศานติ)
รองปลัดกระทรวงฯ ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

กรมองค์การระหว่างประเทศ
กองการสังคม
โทร. 643-5065, 643-5066
โทรสาร 643-5064

นายปรีดี พนมยงค์ ขณะทำพิธีเปิดสำนักงานธนาคารชาติไทย
เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓

นายปรีดี พนมยงค์ ควรนับได้ว่า เป็นบุคคลแรก
ในประวัติศาสตร์สังคมไทยที่มีแนวคิดด้านสวัสดิการสังคม
และไม่เพียงแต่แนวคิดเท่านั้น ยังได้เสนอหลักการและ
ร่างกฎหมายว่าด้วยการประกันสวัสดิการทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)
และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน
ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๐๐๑)